

Leto XXVI.

Številka 7. in 8.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^R. DANILO MAJARON.

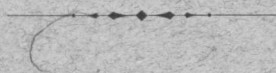
V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1910.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Stanko Lapajne</i> : Prvi dogovor haagske konvencije z dne 12. junija 1902 in avstrijsko matrimonialno pravo. (Konec.)	193
2. <i>Dr. Fran Mohorič</i> : O ustavitvi kazenskega postopanja zlasti z ozirom na prestopke. (Konec prihodnjič.)	207
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Po zakonu z dne 5. marca 1869 št. 27 drž. zak. je železniška uprava tudi za posledice nezgode v železničnem prometu odgovorna, ako so nastopile v nujni, neposredni zvezi z nezgodo. Pri izmeri bolestnine je upoštevati tudi starost poškodovane osebe (§§ 1295, 1311 o. d. z.)	232
<i>b)</i> Odgovornost moža za dejanja žene gospodinje (§-a 863, 1016 o. d. z.)	236
<i>c)</i> Vsebina tožbenega zahtevka pri izločitveni tožbi po §-u 37 izvrš. reda. »Res iudicata« glede tozadevnega lastninskega vprašanja (§-a 405, 411 c. pr. r.)	239
<i>d)</i> O sporih med avtonomnim mestom in njegovimi uslužbenci glede službenega razmerja odločajo sodišča	244
Kazensko pravo.	
Zakonito priznana društva so lahko predmet razžaljenja časti po §-u 496 k. z.	246
4. Izpred državnega sodišča.	
Župničkim provizorima, koji su samostalno vršili dušobrižničku službu, pripada mirovina samostalnog dušobrižnika, a ne pomočnog svećenika	248
5. Književna poročila	254
6. Razne vesti	256

Slovenski Pravniki.

Leto XXVI. V Ljubljani, 15. avgusta 1910. Štev. 7. in 8.

Prvi dogovor haagske konvencije z dne 12. junija 1902 in avstrijsko matrimonialno pravo.

Spisal dr. Stanko Lapajne na Dunaju.

(Konec.)

C. Prohibitivno in permisivno poseganje „legis loci“ v načelo čl. 1. — a.

Čl. 2.

Postava kraja celebracije more prepovedati zakon tujcev, ki bi se protivil njenim določbam, tičočim se:

1. stopinje sorodstva ali svaštva, za katero pozna absoluten zadržek;

2. absolutnega zadržka poročitve, izrečenega proti krivcem prešestovanja, vsled katerega se je razrušil zakon enega izmed njih;

3. absolutnega zadržka poročitve, izrečenega proti osebam, obsojenim, da so stregle sporazumno po življenju soproga ene izmed njih.

Zakona, celebriranega v nasprotju k eni gori omenjenih prepovedi ne bo doletela nič-

Art. 2.

La loi du lieu de la célébration peut interdire le mariage des étrangers, qui serait contraire à ses dispositions concernant:

1° les degrés de parenté ou d' alliance, pour lesquels il y a une prohibition absolue;

2° la prohibition absolue de se marier, édictée contre les coupables de l' adultère, à raison duquel le mariage de l' un d' eux a été dissous;

3° la prohibition absolue de se marier, édictée contre des personnes condamnées pour avoir de concert attenté à la vie du conjoint de l' une d' elles.

Le mariage célébré contrairement à une des prohibitions mentionnées ci — dessus

nost, ako je veljaven po postavi, navedeni v čl. 1.

Pridržuje uporabo prvega odstavka člena 6. pričujoče konvencije, se ne zaveže nobena izmed držav pogodbenic pustiti celebrirati zakon, ki bi se protivil njenim postavam iz razloga preje sklenjenega zakona ali ovire religijoznega reda. Kršenje zadržka take narave ne more imeti za posledico ničnosti zakona v drugih deželah, kakor v oni, kjer se je celebriral.

Čl. 3.

Postava kraja celebracije more pripustiti zakon tujcev kljub zadržkom v členu 1. navedene postave, kadar temelje ti zadržki izključno na nagibih religijoznega reda.

Ostale države so upravičene, da ne pripoznajo veljavnosti zakona, sklenjenega v takih okolščinah.

Omenil sem že, da si države, čeprav pripoznajo načelno upravičenost tuje postave, ne dajo vzeti pravice, posegati vanjo s svojo lastno postavo, ako to zahtevajo oziri javnega reda. Haagska konvencija je uredila to snov v čl. 2 in 3. Klanjajoč se sili razmer je pripoznala upravičenost i prohibitivnega i permi-

ne sera pas frappé de nullité, pourvu qu' il soit valable d' après la loi indiquée par l' article 1er.

Sous la réserve de l' application du premier alinéa de l' article 6 de la présente Convention, aucun Etat contractant ne s' oblige à faire célébrer un mariage qui, à raison d' un mariage antérieur ou d' un obstacle d' ordre religieux, serait contraire à ses lois. La violation d' un empêchement de cette nature ne pourrait pas entraîner la nullité du mariage dans les pays autres que celui où le mariage a été célébré.

Art. 3.

La loi du lieu de la célébration peut permettre le mariage des étrangers nonobstant les prohibitions de la loi indiquée par l' article 1er, lorsque ces prohibitions sont exclusivement fondées sur des motifs d' ordre religieux.

Les autres Etats ont le droit de ne pas reconnaître comme valable le mariage célébré dans ces circonstances.

sivnega poseganja legis loci v načelo čl. 1, a je — in to je njena velika zasluga —:

a) omejila to poseganje na pet precizno očitanih primerov,

b) dovolila poseganje le tedaj, ako se sklepa zakon v oni državi sami, ki zahteva uveljavljenje svoje postave (lex loci actus).

Pred haagsko konvencijo ni imela nobena država konkretizirane vsebine pojma »javnega reda«, kakor je Avstrija še danes nima. Kaj da brani in kaj zahteva domači javni red, so določevali sodni judikati od primera do primera, in dostikrat je obveljal arbitrium sodečega. V kako škodo je ta prevelika prostost justice pripravila n. pr. ugled naše postave v inozemstvu, kaže najjasneje sodba najvišjega sodišča od 3. novembra 1904; s to sodbo se je spoznal neveljavnim zakon, ki se je sklenil v inozemstvu med židom in protestantko, od katerih ni bil nihče Avstrijec. Vrhovno sodišče je izreklo, da vsebuje § 64 o. d. z. (ki je strogo politične narave) »določbo javnega (moralnega) reda« in da raditega tudi inostranski zakoni, ki se mu protivijo, ne morejo imeti nobenega pravnega učinka v tuzemstvu. Ker je prostost verskega izpovedanja del naše ustave, ker ne moremo niti Avstrijcu braniti, da prestopi k nekristjanski veri, je vzbudila navedena motivacija senzacijo v interesiranih znanstvenih krogih. Ako primerjamo s to sodbo ono, k čl. 1. citirano, s katero se je spoznal veljavnim v inozemstvu sklenjeni zakon med avstrijskim židom in avstrijsko kristjanko (na temelju napačne uporabe §-a 4 o. d. z.) in ki datira iz približno iste dobe, je slika napačnosti in nedoslednosti vrhovne judikature popolna.

Iz sodbe od 3. novembra 1904 je obenem razvidno, da se je § 64 o. d. z. uporabil, akoravno se je zakon dotičnih inostrancev celebriral na tuji zemlji. Po konvenciji bo dovoljeno poseganje v domačo postavo poročencevedino postavi kraja celebriranja zakona.

Primeri dovoljenega poseganja postave celebriranja se tičejo:

1. sorodstva in svaštva, prešestovanja in umora soproga, a le tedaj, kadar lex loci ne dovoljuje dispense od teh zadržkov,
2. preje sklenjenega zakona in
3. ovir religioznega reda.

Vsi ostali, »legi loci« poznani zadržki so izključeni. Avstrija bi torej ne mogla braniti zakona tujcu, ki je dosti star po svoji, premlad pa po naši postavi, ali tujki, ki je še-le pred dvema mesecema izgubila svojega prvega moža in katere domači postavi je neznan zadržek §-a 120 o. d. z. Nasproti bi severne dežele morale pripustiti razvedenega Avstrijca-nekatoličana k sklenitvi drugega zakona, čeprav premoženjskih razmer z otroci iz prvega zakona še ne bi bil uredil.

V primerih ad 1.—4. se čistejše, kakor v vsakem drugem dokumentu kaže, koliko so kontinentalne države l. 1902 bile v stanu, respektirati posebnosti njih postavodaj, oziroma koliko so jih zavrgle kakor breme, katero nosi le domačin.

Določitev enake sankcije za vsa ravnanja proti »lex loci« v gori navedenih primerih se ni posrečila.

K št. 1. Zakoni, sklenjeni proti zadržkom vsled stopinje sorodstva in svaštva, prešestovanja in umora soproga, ostanejo vzlic temu veljavni.

Iz teh zadržkov (impedimenta dirimentia) je torej haagska konvencija napravila gole zakonske prepovedi (impedimenta impedientia) in s tem unificirala za celo konvencijsko ozemlje — kakor sem mimogrede omenil v uvodu — določbo materialnega zakonskega prava.

K št. 2. Zakon, ki se je sklenil proti zadržku preje sklenjenega zakona, je neveljaven v deželi celebriranja, a veljaven v ostalih državah.

Države, ki njih postave ne poznajo instituta razvoda, ali ga poznajo le za nekatolike, morejo torej razvedenim tujcem (ozir. razvedenim tujcem-katoličanom) ob življenju drugega soproga nov zakon zabraniti ter ga, če se je sklenil vzlic temu, izreči za neveljavnega. Ostale države, domača (obsebi umevno) ter tretje, k temu izreku niso upravičene.

K št. 3. Ovire religijoznega reda (višja posvečenja posvetnih duhovnikov, slavnostna obluba celibata redovnikov, razlika v religiji in katolicizem) opravičujejo:

a) državo, ki jih pozna, da zabrani protiven jim zakon tujcev (čl. 2., odst. 3),

b) državo, ki jih ne pozna (ter jih smatra v nasprotju k ustavno zajamčenim prostostim vesti, vere itd.), da pripusti k

zakonu tujce, ki se vsled teh zadržkov v domovini ne morejo poročiti (čl. 3.).

Zakon, sklenjen vzlic branitvi *ad a*), postane neveljaven le v državi celebracije, na ostalem konvencijskem ozemlju je veljaven. Zakon, sklenjen vsled pripustitve *ad b*), je (obsebi umevno) veljaven v državi celebracije in neveljaven v domovini; vse ostale države pogodbenice pa »so upravičene, da ne pripoznajo veljavnosti zakona, sklenjenega v takih okolščinah« ter se bodo ravnale po kolizijskih normah lastne postave.

Ako brani država-pogodbenica poročitev tujca radi preje sklenjenega zakona ali ovire religioznega reda, je tujec upravičen, poročiti se dati pred diplom. ali konsul. agentom svoje države, eksponiranim v dotičnem kraju. Da država, v kateri kraj leži, takih diplom. ali konsul. zakonov ne sme braniti, obrazložim k čl. 6.

To je kratka vsebina čl. 2 in 3 konvencije, katerim se na prvi pogled vidi, da niso iz enega kova in da jim manjka striktno izvedenih načel. Geneza teh dveh člankov je bila skrajno mučna, in njih konečna redakcija je plod več nego enega kompromisa med zastopanimi državami. Avstrijski delegat je imel na končno redakcijo znaten vpliv. Prvotni načrt člena 2. je poznal le *ad 1.* imenovane primere prohibitivnega poseganja »*legis loci*«, in so se zadržki preje sklenjenega zakona in religioznega reda sprejeli med nje na zahtevo avstrijskega delegata. Propadel pa je s predlogom, da se raztezaj prohibitivno raztezanje domače postave tudi na v tujini sklenjene zakone tujcev (da naj bo n. pr. Avstrija, ne samo Španija, upravičena, izreči, da je neveljaven zakon razvedenega francoskega katoličana, sklenjen na Španskem), in z drugim predlogom, da zadeni enaka sankcija neveljavnosti vse primere prohibitivnega poseganja, torej tudi one odst. 1., čl. 2.; odklonila pa se je tudi zahteva delegatov ostalih držav, da veljaj za vse primere čl. 2. le prepoved, a za nobenega sankcija neveljavnosti.

Iz povedanega izhaja obenem, da je težišče prememb, katere je pričakovati po ev. uzakovitvi haagske konvencije v Avstriji, v vplivanju teh dveh člankov na sedaj veljavno matrimonialno pravo.

Sorodstvo in svaštvo, prešestovanje in umor soproge opravičujejo »lex loci« k prohibitivnemu poseganju le tedaj, ako od teh zadržkov ni dobiti dispense. § 83 o. d. z. pa zakonskih zadržkov, od katerih ne bi bilo dobiti dispense, sploh ne pozna, tako da bi radi gori imenovanih zadržkov tujcem, zmožnim po domovinski postavi, sploh ne mogli braniti zakona. Ali vzlic § 83 o. d. z. so vendar tudi pri nas neodpustni zakonski zadržki, pred vsem vsi oni, kjer bi dispensa vsebovala hudodelstvo (na pr. »incesta«, bigamije). Dalje je sodba najviš. sodišča od 15. junija 1905 izrekla, da je zadržek razlike v religiji nedopusten. (Primerjaj pa k tej sodbi znani slučaj, ko je tržaško namestništvo v soglasju z rimsko kurijo dovolilo zakon tržaškega žida s kristjanko.)

Raditega bi se priporočalo obenem z ratifikacijo konvencije na podlagi bogate prakse izreči, od katerih zadržkov 1. odst., čl. 2. pri nas ni dobiti dispense.

Da radi ostalih odpustnih zadržkov ne gre braniti sklenitve zakona tujcem, ki so izpolnili vse pogoje svoje domovinske postave, je primerna zahteva. Zakone, sklenjene proti zadržkom sorodstva in svaštva, prešestovanja in umora soproga doleti v Avstriji ničnost, dočim bi bili po uzakonitvi konvencije le prepovedani, a bi ostali veljavni. To premembo v sankciji je konferenca opravičevala s tem, da zahtevajo oziri »javnega reda« edino le to, da se lastnih organov države ne sili, sodelovati pri sklepanju takih reprobiranih zakonskih zvez, a ne več. Temu nazoru bi se tem lažje pridružili, ker s priznanjem veljavnosti takih (ob pozornosti naših organov nemožnih) zakonov še ni rečeno, da bodo sodniki njih udejstvovanje v vsakem oziru podpirali. Pri udejstvovanju zakona se namreč navadno jemlje ozir še na »lex fori«; naša sodišča n. pr. ne podpirajo orijentalca, kateremu je ena njegovih legitimnih žen ušla, čeprav priznajo zakonitost njegovega mnogoženstva. Sicer pa pomen čl. 2., odst. 1. ni velik in ne dalekosežen, ker dobe od sorodstva redno že domačini dispenzo v tretjem kolenu, in ker pozna ta zadržek, kakor zadržek prešestovanja in umora soproga, tudi večina ostalih držav pogodbenic ter tako že same dishabilitirajo svoje podanike.

Glede zadržkov preje sklenjenega zakona in zadržkov religioznega reda avstrijski delegat ni le priboril, da se jih vpošteva

med primeri prohibitivnega poseganja »legis loci«, temveč tudi sankcijo neveljavnosti za njih kršenje. Da ostane učinek te neveljavnosti omejen na državo kraja celebracije, in da konferenca ni pripustila raztegniti tega učinka na druge države (ki niso ne domovina poročencev, ne kraj sklenitve zakona), je umevno. Dotični predlog je hotel omogočiti državam, katerih matrimonialno pravo je izšlo iz istega cerkvenega prava (t. zv. katoliške države), vzajemno podpiranje pri ohranjenju tega prava. Ako se da n. pr. razvedeni francoski katoličan na svojem konsulatu v Avstriji drugič poročiti, bi naj mogla ta, po konvenciji le za Avstrijo neveljaven zakon proglasiti neveljavnim tudi Španška, akoravno ji je v vsakem pogledu (razun da spada tudi ona h katoliškim državam) tuj. Podpiranju takega inoficijalnega značaja držav konferenca ni mogla pritrditi.

Dalje je lahko šla v čl. 3, kjer gre za tujce, ki so po svoji domovinski postavi dishabilitirani. Habilitaciji takega tujca se je pripoznal pravni učinek edino za deželo kraja celebriranja zakona, dočim ga morejo vse ostale dežele po lastnih kolizijskih normah proglasiti za neveljavnega.

Določba čl. 3. more Avstriji sploh le koristiti. Ko namreč doslej tuje države niso poznale nobene meje v permisivnem poseganju v določbe obč. drž. zakonika, bodo smele po konvenciji to storiti le pri zadržkih, ki temelje izključno na nagibih religioznega reda. Zakonske prepovedi, kakor pomanjkanje političnega konsensa (v nekaterih avstrijskih deželah) ter dovoljenja vojaške oblasti, se bodo morale po pristopu h konvenciji vedno respektirati, kar se doslej ni godilo.

Kompenzacijo za izvojevano sankcijo neveljavnosti po čl. 2., odst. 3. so zahtevale ostale države in sicer pripustitev t. z. diplom. ali konsularne poročitve. O tem v zvezi z razložbo čl. 6.

D. Izkaz zakonske upravičenosti.

Čl. 4.

Tujci naj, da se poročijo, izkažejo, da so izpolnili pogoje, potrebne po postavi, navedeni v članku 1.

Art. 4.

Les étrangers doivent, pour se marier, établir qu'ils remplissent les conditions nécessaires d'après la loi indiquée par l'article 1.

To se zgodi, bodisi s potrdilom diplomatskih ali konsularnih agentov dežele poročencev, bodisi na vsak drug način dokaza, samo da pripoznajo upravičbo za zadostno mednarodni dogovori ali oblasti dežele celebracije.

Cette justification se fera, soit par un certificat des agents diplomatiques ou consulaires du pays des contractants, soit par tout autre mode de preuve, pourvu que les conventions internationales ou les autorités du pays de la célébration reconnaissent la justification comme suffisante.

Ker ta članek ne zaukazuje državam-pogodbenicam, ampak jim samo priporoča, da naj zahtevajo od tujcev izkaz njih zakonske usposobljenosti ter kako naj pri tem ravnajo, sem ga prevel le radi popolnosti.

E. Oblika sklenitve zakona.

Čl. 5.

Kar se tiče oblike, se bo pripoznal povsod za veljaven zakon, celebriran v zmislu postave kraja, kjer se je sklenil.

Vendar se razume, da bodo dežele, katerih postavodaja zahteva cerkveno celebracijo, upravičene, da ne pripoznajo veljavnosti zakonov, ki so sklenjeni od njih podanikov na tujem, ne da bi se bilo držalo onega predpisa.

Določbe domovinske postave zastran oklicev, se morajo varovati; vendar pa pomanjkanje teh oklicev ne bo imelo ničnosti zakona za posledico v drugih deželah kakor

Art. 5.

Sera reconnu partout comme valable, quant à la forme, le mariage célébré suivant la loi du pays où il a eu lieu.

Il est toutefois entendu que les pays dont la législation exige une célébration religieuse, pourront ne pas reconnaître comme valables les mariages contractés par leurs nationaux à l'étranger sans que cette prescription ait été observée.

Les dispositions de la loi nationale, en matière de publications, devront être respectées; mais le défaut de ces publications ne pourra pas entraîner la nullité du mariage dans les pays autres que

v oni, katere postava se je kršila.

Avtentičen prepis zapisa o zakonu se naj vpošlje oblastvom dežele vsakega izmed soprogov.

Čl. 6.

Kar se tiče oblike, se bo pripoznal povsod za veljaven zakon, celebriran pred diplomatskim ali konsularnim agentom, v soglasju z njegovo postavadajo, ako ne izhaja nobena sklepajočih strank iz države, kjer se je zakon sklenil, in ako se ta celebraciji ne upira. Upirati se ji ne more tedaj, kadar gre za zakon, ki bi se protivil njenim postavam iz razloga preje sklenjenega zakona ali ovire religijoznega reda.

Pridržek drugega odstavka člena 5. je uporaben na diplomatske in konsularne zakone.

Čl. 7.

Zakon, ničten zaradi oblike v deželi, kjer se je celebriral, se bo vendar mogel pripoznati za veljaven v ostalih deželah, ako se je varovala oblika, predpisana od domovinske postave vsake izmed strank.

celui dont la loi aurait été violée.

Une copie authentique de l'acte de mariage sera transmise aux autorités du pays du chacun des époux.

Art. 6.

Sera reconnu partout comme valable, quant à la forme, le mariage célébré devant un agent diplomatique ou consulaire, conformément à sa législation, si aucune des deux parties contractantes n'est ressortissante de l'Etat où le mariage a été célébré et si cet Etat ne s'y oppose pas. Il ne peut pas s'y opposer quand il s'agit d'un mariage, qui, a raison d'un mariage antérieur ou d'un obstacle d'ordre religieux serait contraire à ses lois.

La réserve du second alinéa de l'article 5 est applicable aux mariages diplomatiques et consulaires.

Art. 7.

Le mariage, nul quant à la forme dans le pays, où il a été célébré, pourra néanmoins être reconnu comme valable dans les autres pays, si la forme prescrite par la loi nationale de chacune des parties a été observée.

Kar se tiče oblike sklenitve zakona, nalaga konvencija državam-pogodbenicam le eno obveznost, da morajo priznati vse za veljaven zakon, ki se je bil sklenil v obliki postave kraja sklenitve. Francoska, kakor vse druge, pogodbi pristopivše države morajo torej priznati, da je veljaven cerkveno celebrirani zakon njih podanika v Avstriji, kakor bi morala nasprotno Avstrija priznati, da je veljavna civilna celebracija zakona Avstrijca na Francoskem. Toda le to pozitivno načelo je izraženo v 1. odst. čl. 5., katerega se — kakor izhaja iz posvetovalnih zapisnikov — nikakor ne sme čitati tudi negativno t. j., da bi države ne smele priznati veljavnosti zakona zato, ker se na formalne predpise »legis loci« pri sklenitvi ni oziralo. Francoski delegat je pač zahteval, da morajo vse države odreči veljavnost zakonu, sklenjenemu na Francoskem brez obligatne civilne forme; a to zahtevo je konferenca odklonila, pustila sicer Francoski pravico, da smatra tak zakon za neveljaven na svojem ozemlju, a ostalim državam pridržala svobodo, da presodijo veljavnost zakona s stališča svoje legislacije.

Obveznost, ki se v 1. odst. čl. 5. nalaga državam-pogodbenicam, sankcionira rek stare teorije statutov, zibelke razcvelega mednarodnega pravoznanstva: »locus regit actum«. Konferenca je dala temu uku prednost pred drugim, tudi precej razširjenim načelom, da veljaj za obliko sklenitve zakona na tujem domovinska postava nupturijentov.

Ruski delegat je zahteval — o pomenu te zahteve pozneje — da naj se pripozna temu drugemu načelu v konvenciji isto moč kakor »legi loci«, da bodi torej cerkveno celebriran zakon ruskega podanika na Francoskem veljaven za celo konvencijsko ozemlje (tudi na Francoskem) in dalje, da naj smatrajo vse države (ne samo domovinska) neveljavnim zakon Rusa, ki ne bi bil v zmislu domovinske postave cerkveno celebriran. S tem zadnjim predlogom je Rusija v očeh konference pomen domovinske postave pri vprašanju o potrebni obliki zakona podobno pretiravala, kakor Francoska pomen »legis loci«. Konferenca je oba ruska predloga odklonila in zavzela nasproti domovinski postavi nupturijentov v čl. 7 to le stališče: posameznim državam ostane s stališča lastne legislacije prepuščeno, da pripoznajo veljavnost ali neveljavnost zakona, ki se je sklenil na tujem brez

ozira na »lex loci« v zmislu domovinske postave obeh zaročencev in je vsled tega tamkaj ničn. Avstrija bi torej po pristopu ostala upravičena pripoznati, da je veljaven na Nemškem (v deželi obligatne civilne oblike sklenitve zakona) cerkveno celebriran zakon ne samo dveh Avstrijcev, ampak n. pr. tudi dveh Špancev ali Španca s Portugalko, ker pozna domovina obeh cerkveno celebracijo zakona.

Iz povedanega izhaja, da se tudi glede te materije, formalnih zahtev veljavnosti zakona, pripustivši ingeriranje domovinske postave, ni doseglo popolnega unificiranja kolizijskih norem. Vendar so se spori postav reducirali na možni minimum, in preostaja le neznatno število onih zakonov, ki vsled pomanjkljive oblike ne bodo veljavni na celem konvencijskem ozemlju brez izjeme.

Odst. 2., čl. 5. prinaša pomembno derogacijo načela v 1. odst. v korist varovanju cerkvene celebracije zakona. Cerkveno celebracijo smo tudi mi, vzgojeni v duhu o. d. zakonika, vajeni smatrati za obliko zakona; v resnici pa ni oblika zakona, temveč vidni znak sakramenta, ki se s sklenitvijo zakona podeli zaročencema. Rusko pravo je ta sakramentalni značaj zakona ohranilo nepokvarjen, in zato so ruski delegati popolnoma dosledno zahtevali, da se uporabljaj glede t. zv. oblike zakona isto načelo »legis nationalis«, kakor glede zakonske zmožnosti po čl. 1. Tega stališča pa ni podpirala nobena druga država, nakar so ruski delegati konferenco zapustili. Ostale države so bile edine v tem, da je tudi cerkvena celebracija zakona le forma njega sklenitve, a so na korist tej formi v odst. 2. ustvarile omejitev od načela v odst. 1. z vsebino, da ne bo nobena izmed držav dolžna pripoznati veljavnosti zakona svojega podanika, ki se na tujem ne bo držal predpisane domače cerkvene celebracije. Pač pa bo morala n. pr. Avstrija priznati na Francoskem civilno sklenjen zakon Špancev, ker medsebojnega podpisiranja t. zv. katoliških držav konferenca tudi pri tej priliki ni priznala.

Nekatere države (ogrška in italijanska, ne tudi avstrijska) oklicev ne štejejo med elemente oblike, temveč jih smatrajo za neko posebno dolžnost zaročencev. Pri tem — nepravilnem — stališču bi se morala tudi ta dolžnost upoštevati po čl. 1.

ter, če se ji ni zadostilo, povzročiti ničnost zakona na celem konv. ozemlju. Temu je odpomogla posebna določba v 3. odst. čl. 5., ki omenjeno ničnost omejuje na deželo kršene postave.

Uvedba pravil čl. 5. v avstrijsko pravno življenje ne more naleteti na težkoče, ker je bila že dosedanja judikatura, kar se tiče potrebne oblike sklenitve zakona, zelo liberalna. Ta judikatura je vselej priznavala veljavnost zakonov, v obliki »legis loci« sklenjenih, in ni niti za lastne podanike zahtevala, da naj varujejo na tujem cerkveno, po o. d. zakoniku predpisano celebracijo, pravica, ki ji ostane po 2 odst. čl. 5. po pristopu h konvenciji pridržana. Vzlasti nekatoliškim državljanom se vsled civilne poročitve v inozemstvu niso nikdar delale zapreke. Vpliv postave od 25. maja 1868 št. 47, s katero se je uvedla subsidiarna veljava civilno sklenjenih zakonov v Avstriji sami, je tukaj očitviden. Izrečnih p o s t a v n i h določb, ki bi odločevale o potrebni obliki sklenitve zakonov Avstrijcev na tujem in tujcev v Avstriji, nimamo; smatrajo pa se za uporabne določbe §§ 36 in 37 o. d. z., ki povedejo v obče do istega rezultata, katerega zasleduje konvencija. Sicer pa je s tem, da se lahko celebra zakon civilno in cerkveno, dana vsem previdnim nupturijentom prilika, ogniti se težkočam, iz kolizije norem izvirajočim.

T. z. diplomatski ali konsularni zakoni t. j. zakoni, sklenjeni pred pooblaščenim zastopnikom lastne države, so nastali iz potrebe v krajih, kjer ni bilo tako skrbno organiziranega državnega aparata, da bi mu kontinentalne države zaupale sklepanje zakonov svojih podanikov. Na kontinentu samem se dandanes potreba diplomatskih zakonov utemeljuje z razlogom, da nalagajo države, ki poznajo cerkveno celebracijo zakona, premučne dolžnosti podanikov iz držav civilnega zakona. Avstrija ni svojih diplomatov in konsulov nikdar pooblastila k sklepanju zakonov, ker z ozirom na svojo legislacijo k temu ni čutila potrebe. Cerkvna celebracija (po župnikih, pastorjih, rabinih i. t. d.), katero pozna, je namreč možna tudi v inozemstvu, in je znano, da izhaja n. pr. katoliška cerkev iz načela vesoljnosti. Nasprotno Avstrija tudi ne priznava veljavnosti zakonov tujcev, sklenjenih v Avstriji pred odposlancem njih domovinske države; če se sem in tje kak tak zakon v tuzemstvu sklene, takšno sklenitev Avstrija le trpi. Številni pogoji, katere stavi čl. 6. konvencije pripustitvi diplomatskih zakonov,

zlasti da ne sme nobeden zaročencev biti podanik države, kjer se sklene zakon, in da se lahko ta država sklenitvi po poljubnosti upre, pričajo, da se je konferenca suvereventete, pristojee državam v tem pogledu, popolnoma zavedala.

Izjemoma je upiranje države izključila v slučajih, ako sta zaročenca zmožna za zakon po čl. 1., a govori zoper sklenitev lokalni javni red iz razloga preje sklenjenega zakona ali ovire religioznega reda. Kakor sem že zgoraj navedel, se ozira konvencija na te vrste zadržke lokalnega javnega reda le toliko, da ne sili organov prizadete države, intervenirati pri sklenitvi zakona, in da jo upravičuje, izreči zakon neveljavnim na svojem ozemlju. Ker pa poleg organov države k sklepanju zakona nihče drug upravičen ni, bi se dotični tujci, ako bi se smela poročitev tudi njih diplomatu zabraniti, na tujem sploh ne mogli poročiti. Radi tega ne vsebuje izjema v čl. 6. novega napada na lokalni javni red v korist tujcem, temveč le logično posledico onih določeb, iz katerih izhaja čl. 2. Popolnoma pravilno se ji torej naš delegat posebej ni upiral.

F. Meje veljave konvencije.

Čl. 8.

Navzočno konvencijo je uporabiti le na zakone, celebrirane na ozemlju držav-pogodbenc med osebami, iz katerih izhaja najmanj ena iz ene teh držav.

Nobena država se z navzočno konvencijo ne zaveže, uporabiti postavo, ki ne bi bila postava ene izmed držav-pogodbenc.

V tem zadnjem članku si je postavila konvencija meje svoje veljave. Razvidno je takoj, da je pri tem varovala izključno interese onih držav, ki bodo konv. načrt ratificirale. Vse druge države bodo prej ko slej med seboj in z državami-pogodbencami, kakor te z njimi, občevale na podlagi starih kolizijskih norem

Art. 8.

La présente Convention ne s'applique qu' aux mariages célébrés sur le territoire des Etats contractants entre personnes dont une au moins est ressortissante d'un de ces Etats.

Aucune Etat ne s'oblige, par la présente Convention, à appliquer une loi qui ne serait pas celle d'un Etat contractant.

lastne postavodaje. Med te države spada tudi Avstrija, dokler h konvenciji ne pristopi.

Ker sem imel priložnost pokazati, v kako škodo da je podanikom, da te kolizijske norme med seboj ne soglašajo, da so same na sebi dostikrat zastarele, še večkrat nejasne in vselej nepopolne, ker vzlasti pojma javnega reda, ki tako globoko reže v načelo domovinske zakonske usposobljenosti, niso nikjer konkretizirale, tako, da ga mora določati nezanesljiva judikatura, — je pravna varnost, katero ponuja konvencija, njena nepobitna dobra stran. Isto velja o značaju konvencijskih norem kot kontraktualno pogojenih, ki bi pridobile tudi določbam našega o. d. zakonika v inozemstvu obvezno veljavo, dočim se ob sedanjem izvenpogodbenem stanju uporablja le tedaj, kadar in dokler to zahteva tuja postava sama.

Pokazal sem nasprotno tudi, v katerih pogledih da sili konvencija Avstrijo, odnehati od individualnih nazorov domače legislacije. Ta individualnost se dostikrat obeša na veliki zvon, kar pa ne odgovarja dejanskim razmeram; kajti dokazani judikati, da se je izrekel za veljaven v inozemstvu sklenjeni zakon avstrijskega žida z avstrijsko katoličanko, da se je ob drugi priliki dispenziralo od zadržka iste težke razlike v religiji, kažejo, da prenese prebivalstvo toleranco, kakoršne si haagska konvencija ne bi bila nikdar drznila zahtevati.

Ker bo pravna varnost, katero vsebuje haagska konvencija, brezdvomno pospešila občevanje podanikov k nji pristopivših držav, in se bo to godilo na stroške držav starih kolizijskih norem, pomeni zadrževanje pristopa Avstrije h konvenciji ne le »lucrum cessans«, ampak »damnum emergens«. Pa tudi če konv. načrt v Avstriji nikdar ne postane veljaven, njega studij ni bil zavržen, ker bo gotovo pripomogel k jasnejšemu in pravilnejšemu razumevanju določb obč. drž. zakonika, ki se doslej, kakor § 4, v judikaturi često napačno razlaga.

O ustavitvi kazenskega postopanja zlasti z ozirom na prestopke.

Spisal dr. Fran Mohorič.

Vsako pravdno postopanje mora imeti vsled svoje smotrenosti težnjo, da svojo nalogo izvede na čim krajši, priprostejši in cenejši način. Urejeno mora biti torej tako, da pride takoj do končne odločitve, kakor hitro je stvar za rešitev dozorela.

Razlikovati je med ugotovitvenimi postopanjmi, katerim je namen ugotovitev pravnega razmerja in iz njega izvirajočih pravnih posledic (kakor v civilni pravdi), ali dognatev gotove v zakonu določene dejstvenosti in njenih posledic (kakor v kazenski pravdi); in med izvršilnimi postopanjmi, katerim je naloga, da se sodno izvede to, kar se je v ugotovitvenem postopanju odločilo in odredilo.

V civilni pravdi sta stranki izključni »domini litis,« tako, da sodnik mora spor rešiti z razsodbo, če jo stranki zahtevata, in prejšnja končatev je odvisna samo od soglasnega predloga strank, bodisi izrečnega ali vsaj zakonito konkludentnega (n. pr. pri odredbi počivanja na obojestranski predlog ali če ne pride nobena stranka).

V kazenski pravdi pa ne vlada načelo razpolage strank, ampak posluje sodnik uradoma; on je upravičen in dolžan uradoma skrbeti za vso pojasnitev stvarnega položaja, in je strankam dana le vloga sodelovanja in pospeševanja. Sodnik je glede na začetek kazenskega postopanja vezan na predlog upravičenega obtožitelja in tudi glede na njega končanje v tem zmislu, da sodnik ne more in ne sme začeti nobenega kazenskega postopanja, če ga ni predlagal upravičeni obtožitelj, in ga tudi ne sme nadaljevati, kakor hitro je obtožitelj umaknil kazenski predlog. Če pa je upravičeni obtožitelj stavil kazenski predlog in dokler ta predlog vzdržuje, odločuje sodnik samostojno in neodvisno od obtožitelja, v smislu zakona po obtožiteljevem predlogu ali zoper njegov predlog.

Posledica uradnosti postopanja in posledica načela sodnikove samostojne in neodvisne razsoje je, da je sodnik dolžan takoj ob zrelosti položaja zadevo končno rešiti, torej zlasti

kazensko postopanje ustaviti pred glavno razpravo, če to zahteva stvarni položaj in sicer tudi zoper predlog upravičenega obtožitelja.

V zadnjem času je v knjigi in praksi zopet oživel vprašanje o ustavitvi kazenskega postopanja, v praksi zlasti vsled izvestij sodnih nadzornikov, ki se često menjavajo in zavzemajo vsak svoje, različno stališče.

II.

Različnost naziranja se kaže osobito na dve strani, namreč:

- A) glede takozvane začasne (navidezne) in prave ustavitve;
B) glede načinov ustavitve, zlasti pri prestopkih.

Ad A.

Vprašanje o začasni ali navidezni ustavitvi je nastalo :

a) iz zakonovega izrecnega besedila pri §-u 412 k. pr. r., da je kazensko postopanje ustaviti tudi tedaj, če storilec sploh ni znan, ali pa ga ni moči postaviti na sodišče, dasi je njegova oseba znana, ne pa tudi njegovo bivališče, odnosno če je pobegnil v tujino itd. Zakon piše: »V takih slučajih je postopanje še-le tedaj, kadar ni več nikakoršnih podatkov za daljno poizvedovanje, ustaviti dotlej, dokler se ne zasledi ali najde storilec.«

b) Drugi slučaj se je pojavil v praksi pri takozvani ustavitvi »in linea criminali«.

Pri soštevnih in stopnjevalnih zločinih je često visokost škode (pri tatvini do 10 K, 50 K ali več) ali stopinja poškodbe (lahka ali težka telesna poškodba) merodajna za presojo, ali je šteti storilstvo med hudodelstva ali prestopke. Če se ni dokazalo, da je storilstvo doseglo mero hudodelstva, se je v takih slučajih, ker ni posebnega predpisa, kazensko postopanje »per analogiam« ustavilo s pristavkom: »in linea criminali«, in obenem so se odstopili spisi pristojnemu okrajnemu sodišču v poslovanje. Že pristavek »in linea criminali« je kazal, da ta ustavitev velja samo za poslovanje o hudodelstvih, in je bilo to dolga leta tako umevano in neovirano v rabi.¹⁾

¹⁾ Was er imenuje tako ustavitev: »in linea criminali« (Über Anwendung der Strafprozessordnung in der II. Instanz, Gerichtsz. 1874/76, VII.)

Pozneje je pa iz te ustavitve zagovorništvo hotelo izvajati vse posledice, ki pristojajo samo pravi ustavitvi, namreč glede obnove kazenskega postopanja, in zaradi tega je nastala potreba nadomestiti izraz: »ustavitev in linea criminali« s primernejšim izrazom. (Odločba 26./4. 1901 št. 995 zb. št. 2684 in 28./4. št. 6026 zb. 2826).

»Ustavitev in linea criminali« res v enem oziru ni zadostna označba in sicer ker ni dovolj omejena. Ona zadostno izraža dejstvo, da se ž njo neha postopanje o hudodelstvih, in da se ima začeti postopanje o prestopkih, toda ona ne izraža, da to odnehanje tudi za postopanje o hudodelstvih ni končno, marveč se morebiti vsled novih poizvedeb zopet odstopi prvotnemu zbornemu sodišču in tam nadaljuje.

V moji sodni praksi se je zgodilo, da so se vršile zoper mnogokrat predkaznovanega kurjega tatu hudodelstvene poizvedbe, ker je pokradel kur več kakor za 10 K. Po predložitvi aktov je državno pravdnštvo dalo dotične ukradene (že davno razpečane) kure ceniti, in sta jih izvedenca cenila na 8 kron. Postopanje se je ustavilo »in linea criminali« in so se spisi odstopili okrajnemu sodišču v pristojno poslovanje. Okrajno sodišče pa je akte odstopilo nazaj državnemu pravdnštvu (okrožnemu sodišču), ker se je že po prvotnih poizvedbah izkazalo in je obdolženec tudi sam priznal, da je ukradene kure prodal za 16 K. Jaz sem se z ustavitvijo »in linea criminali« že enkrat bavil (v Slovenskem Pravniku leta 1903, št. 1—2) in takrat prišel do zaključka, naj bi se mesto »ustavitev« reklo »odložitev«, in se je ta izraz tudi, kakor mi je znano, vdomačil pri več sodiščih.

Nastane vprašanje, če je sploh izraza ustavitev ali odložitev treba, in ali naj ne zadostuje gola: odstopitev aktov pristojnemu okrajnemu sodišču?

Če vidi okrajno sodišče, da bi položaj, ki ga preiskuje, poslujoč v prestopkih, utegnil vsebovati pregrešek ali hudodelstvo, ima to naznaniti državnemu pravdnštvu (§ 450) in šele, če zorno sodišče prve stopinje odkaže zadevo okrajnemu sodišču nazaj, je okrajno sodišče vezano poslovati o prestopkih.

Obvestitev državnega pravdnštva se vrši v obliki odstopitve spisov. Dejansko se s tem izreče okrajno sodišče nepri-

stojnim in odstopi akte državnemu pravdnictvu. V (U) registru za prestopke je zadevo označiti v predelu za odstopitev. Dejansko tudi rešitev z »odstopom« zadostuje, in tako bi na videz tudi naj zadostoval v postopanju o hudodelstvih odstop na okrajno sodišče.

Ob podrobnem preiskanju pa se vendar najdejo pomisleki proti rešitvi zadeve »in linea criminali« — samo z odstopom, kajti tu nedostaje označbe, da je ta odstop samo začasen, pogojen, in da se odstopljena zadeva lahko bodisi takoj (kakor v zgornjem slučaju) — bodisi po daljnih poizvedbah okrajnega sodišča zopet vrne, in se mora brez vsake formalnosti nadaljevati »in linea criminali«.

Zato je izraz »odložitev in linea criminali« vsekako stvarnejši in boljši.

V zadnjem času se je pojavil nov izraz za prejšnjo »ustavitev in linea criminali« v področju graškega nadsodišča (kakor je glas, po vplivu državnega nadpravdnictva), namreč izraz »Abbrechen« (prenehanje), ki se nahaja tudi v statističnem izkazu. Nasproti ustavitvi ima to prednost, da se iz njega ne dajo izvajati posledice prave ustavitve — za kazensko obnovo. Toda popolnoma pa tudi ta izraz ne ustreza temu, kar bi naj označeval.

Tudi iz izraza »prenehanje« se namreč ne da posneti, da gre samo za začasno odnehanje in za možnost takojšnjega nadaljevanja, ko odpade stvarna ovira, brez vseh drugih formalnosti.

Po mojem mnenju najbolj ustreza stvarnemu in zakonovemu položaju označba: odložitev. Ta označba namreč predvsem stvarno omejuje odnehanje ad a) v slučaju §-a 412 k. pr. r. do bodoče poizvedbe naznanjenega storilca, zasačitve pobeglega storilca ali poizvedbe njegovega bivališča; ad b) pa izraža začasno odnehanje — ali samo v postopanju zaradi hudodelstva (in ne tudi zaradi prestopkov) ali pa sploh le v postopanju zaradi hudodelstva, dokler se ne poizvedo nova dejstva in dokazila.

V zakonovem oziru ustreza izraz odložitev, da se v slučaju poizvedbe storilca ali njegovega bivališča, ali novih sposobnih dejstev in dokazil odloženo postopanje brez najnovejših ovir in zlasti brez obnovnih formalnosti lahko nadaljuje tam, kjer se je prej nehalo.

III.

Opravičba za izraz: odložitev (Rücklegung) je tudi v zakonu samem.

1.) § 412 k. pr. r. ima besedo ustaviti, vendar zakon tudi pristavlja omejitev: je postopanje... ustaviti, dokler se ne zasledi ali najde storilec.

Da zakonu v §-u 412 k. pr. r. reda ne gre za ustavitev v stvarnem in pravnem smislu z vsemi pravnimi (obnovnimi) posledicami, ampak samo za začasno omejeno odnehanje, izhaja tudi iz drugih zakonovih določil.

2.) v § 452² k. pr. r. in sicer v 26. poglavju o prestopkih urejuje zakon prav isti stvarni položaj, kakor v §-u 412 k. pr. r.

Besedilo §-a 452 k. pr. r. slove: Akò se obdolžencu pozivnica ne more vročiti, naj daljnje postopanje miruje dotlej, dokler ga ne zasačijo. Tako prestavlja slovenska izdaja kazenskega pr. reda avtentično besedilo: »auf sich beruhen«.

V civilnem postopanju nam pomeni mirovati zgolj »ruhen« in je v slučajih mirovanja uradno nadaljevanje izključeno, ker je dopustno nadaljevati pravdo samo na predlog upravičene stranke.

V našem slučaju pa gre samo za uradno nadaljevanje kazenskega postopanja, kakor hitro ni več neznan obdolženec ali njegovo bivališče, ker je še v vsej veljavi prvotni predlog upravičenega obtožitelja.

Uradno poslovanje (glede oprave) nahajamo tudi pri izvršbi, ki ji je slučaj mirovanja tuj, pač pa pozna odložbo s posledico poznejšnjega, tudi uradnega nadaljevanja.

Pojma »ruhen« in »auf sich beruhen« se torej popolnoma ne krijeta. Izraz: »naj miruje« v slovenski izdaji kazenskega pr. reda tudi ni rabljen v zmislu »mirovanja ali počivanja« kazenskega postopanja, kajti taka ustavitev ob nehanju postopanja bi bila zakonu povsem tuja, in zato se tudi v praksi ni za ustavitev po §-u 412 k. pr. r. udomačilo »mirovanje«.

3.) Izraz: »auf sich beruhen« nahajamo dalje v §-u 422 k. pr. r., isto tako, kakor § 412 k. pr. r. v 24. poglavju o postopanju zoper odsotne itd. § 422 piše (v uradnem prevodu): Po-

tem, ko je obdolženec dejan pod obtožbo, naj kazenski postopek, če se mu poziv k glavni razpravi ne more vročiti, ker je z doma, dotle počiva, dokler ga ne zasačijo.

4. Za prestopke niso dovoljena prisilna sredstva (§ 452² ob koncu: iskalnih listov izdajati ni dopuščeno...) §§-ov 423—427 k. pr. r. o vročitvi zamudne sodbe, odnosno o nadomestku. Zato mora veljati tudi, če se ne more vročiti zamudne sodbe o prestopkih, določba §-a 452² k. pr. r., da se nadaljevanje postopanja odloži do poizvedbe obtoženčevega bivališča.

5. Za označbo začasnega odnehanja v kazenskem postopanju nahajamo značilni izraz v §-u 90 k. pr. r.: V nasprotnem slučaju (namreč, če državni pravdnik ne najde dovoljno vzrokov, da napoti kazensko postopanje zoper določno osebo), odloži (»legt zurück«) ovadbo, zapiše ob kratkem razloge, nagnivše ga k temu, pošlje preiskovalnemu sodniku spise uvodnih pozvedeb z opomnjo, da ne vidi vzroka daljnemu preganjanju. (Slovenska izdaja ima za »legt zurück« netočni izraz: zavrne.)

Tukaj torej državno pravdnništvo konča za-sé nadaljevanje kazenskega postopanja z odložitvijo ovadbe in s kratkim zapisom svojih nagibov, in na podlagi te stvarne odložitve preiskovalni sodnik kazensko postopanje ustavi. Ta odložitev se torej, ker izhaja iz stvarnih razlogov, stopnjuje na zunaj v pravo ustavitvev, zoper katero je možno nadaljevati kazensko postopanje samo v obliki in s sredstvom kazenske obnove.

Izraz odložba se torej stvarno nahaja v zakonu, on ustreza glede na pomen besede in ker poočituje omejeno odnehanje postopanja v zakonovem zmislu najbolj stvarnemu položaju.

Iz sodne prakse naj se navaja, da se je vsaj v Ljubljani rabilo za odnehanje po §-u 452² k. pr. r. izraz »ustavitvev,« in da se je s tem strinjalo tudi sodno nadzorništvo (za leto 1908, 1909). V najkrajšem času se je izdalo navodilo, da se v registru U odložitev v zmislu §-a 452² k. pr. r. sploh več ne označuje z nobeno zadevno besedo, marveč se v predelku 9 (rešitev brez razprave ali kazenskega naloga) zapiše samo dan (odložitve) in § torej n. pr.: »§ 452² k. pr. r., 4. maja.« Za sodniško rešitev obtožiteljevega predloga pa bo vzlic temu treba tudi še besedne označbe — v spisih.

6.* Za besedo »abbrechen«, katero je treba rabiti v prenešenem in ne v prvotnem pomenu, v zakonu ne najdemo nobene zaslombe. Ta beseda je prvotno in pravilno rabna samo tam, kjer gre za trde telesne predmete, ki se dajo streti, odločiti. Kar se enkrat »odlomi«, se ne da več spraviti v naravno celoto in se ne da nadaljevati. »Abbrechen« more takoj značiti končno odnehanje, a ne začasno odnehanje, kakoršno označuje beseda: odložitev.

IV.

Slučaji začasnega odnehanja (pseudoustavitve) so omejeni samo na primere §§-ov 412, 452² k. pr. r. in na takozvano odložbo »in linea criminali« (II ad 1 a, b.) Vsi drugi slučajji, ko pred sodbo neha kazensko postopanje, so prave končne ustavitve, ki imajo tudi stvarne (materijalne) posledice.

Učinek neprave in prave ustavitve se najbolj jasno kaže pri obnovi kazenskega postopanja.

§§-a 227 in 531 kaz. zak. pripisujeta moč nove dobe zastaranja samo pravomočni oprostitvi (... od časa sodbe, s katero je bil pravomočno oproščen ...) Toda že oprostilna sodba vsebuje v §-u 259² k. pr. r. goli razlog obtožiteljevega odstopa (kakor pri ustavitvi po §§-ih 90, 109¹ k. pr. r.). Zato pa ne more biti zadržka, da zastaranje, pretrgano vsled uvedenega kazenskega postopanja, začne teči znova tudi od časa (pravomočne, prave) ustavitve.

Kazenskopravdni red ima v tem zmislu tudi izrecno dopolnilo k §§-oma 227 in 531 kaz. zak. v §-u 532: Kadar se je kazensko postopanje končalo z ustavitvijo, zavrnitvijo obtožbe ali z odstopom od obtožbe pred glavno razpravo, je moči ugoditi predlogu državnega pravdnika ali zasebnega obtožitelja za obnovev kazenskega postopanja le tedaj, če ni kaznjivost dejanja ugasnila vsled zastaranja, in če se doprineso nova dokazila, ki so sposobna obdolženca prespričati. V tem zmislu se glasi tudi kasacijska sodba: Če je zastaranje pretrgal kak čin sodnega preganjanja, tedaj se more novo zastaranje začeti šele od časa, v katerem se je končalo sodno, zoper obdolženca uvedeno postopanje z oprostilno sodbo ali z ustavitvijo (plen. o 9. junija 1896, št. 6310, zb. 2030 in o. 26. septembra 1896, št. 5137).

Obnova kazenskega postopanja se more začeti samo na podlagi formalnega, pravomočnega obnovnega sklepa; sodni sklep za obnovo kazenskega postopanja je predpogoj kazenski obnovi. Pri nepravi ustavitvi pa obnovnega sklepa ni treba, ravno iz tega razloga, ker se kazensko postopanje še ni ustavilo, in ker se naj samo nadaljuje, kjer je bilo prenehalo.

V §-u 363¹⁻⁴ k. pr. r. so vsi ti slučajji navedeni. Kazensko postopanje se sme neodvisno od pogojev in oblik obnove po splošnih predpisih začeti ali nadaljevati in sicer sme to storiti pristojno sodišče tedaj:

1.) če so se uvodne poizvedbe ustavile, predno se je z določno osebo ravnalo kakor z obdolžencem;

2.) če vloži obtožbo še upravičeni obtožitelj, dočim se je poprej izrekla oprostilna sodba, ker ni bilo upravičenega obtožitelja;

3.) če si je obtožitelj po dokončanem kazenskem postopanju pridržal preganjanje zaradi drugih kaznivih dejanj, ali so se šele pozneje poizvedeli osumljaji glede drugega poprej storjenega kaznjivega dejanja.

4.) Če je v dejanju, ki ustanavlja hudodelstvo, postopalo okrajno sodišče, vendar le tedaj, ako i. t. d.

V tem smislu se glasi tudi kasacijska sodba: Ni odstop od obtožbe, če državni pravdnik, ker se znači kaznjivo dejanje po izvršenih poizvedbah le za prestopok, izjavljajoč da za preganjanje obdolženca zaradi hudodelstva (pregreška) ne vidi povoda, predlaga odstop aktov okrajnemu sodišču.¹⁾

Ad. B.

Pri pravi ustavitvi kazenskega postopanja je razlikovati tri vrste:

1.) Ustavitev na izrecni predlog upravičenega obtožitelja je za sodnika absolutno obvezna vsled načela, da z obtožbo razpolaga upravičeni obtožitelj.

V postopanju zaradi hudodelstva nahajamo glede na položaj kazenskega postopanja razne slučaje ustavitve, namreč: a) kar v začetku postopanja po premotrenju »gole« ovadbe, ali po končanih morebitnih poizvedbah, § 90 k. pr. r., b) po končani redni

¹⁾ pl. o. 26./4. 1901 št. 955, zb. 2604; pl. o. 28./4. 1903 št. 6026, u. 2826.

preiskavi, § 109¹ k. pr. r., c) po obtožbi in pred začetkom glavne razprave, § 227 k. pr. r.

Vsi ti slučajji so dejansko istotni, in je označba položaja v postopanju samo postranska, dodatna pojasnilna označba ene in iste ustavitve na podlagi izrečnega predloga obtožiteljevega.

V postopanju zaradi prestopkov nimamo redne preiskave in ne formalne obtožbe. Zato za slučaj § 109¹ k. pr. r. v prestopkih ni prostora; ta slučaj je namreč pri prestopkih strnjen, absorbiran že v slučaju §-a 90 k. pr. r.

Drugače je pa s slučajem §-a 227 k. pr. r. Pri hudodelstvih je šele po pravomočnosti obtožbe odrediti glavno razpravo, pri prestopkih se odreja glavna razprava morebiti po prejšnjih pozivedbah ali pa kar na podlagi gole ovadbe in obtožiteljevega predloga (§ 451¹⁻³ k. pr. r.).

Kakor pri hudodelstvih, tako je tudi pri prestopkih možno označenje dejstva, da se je ustavitev sklenila, v času od odreditve in do začetka glavne razprave. Ker je ustavitev po §-u 90 k. pr. r. in 227 k. pr. r. v bistvu ena in ista, zato tudi pri prestopkih ne more biti stvarnega zadržka za ustavitev po § 227 k. pr. r., ki je dejansko ustavitev po §-u 90 k. pr. r. samo pozneje, ko se je že odredila glavna razprava. O tem se navedô podrobnosti še pozneje

2. Ustavitev brez izrecnega obtožiteljevega predloga, vendar na takozvani domnevani (fingirani) predlog; taka ustavitev je možna samo pri zasebni obtožbi.

Pri javni obtožbi ima sodnik pravico in dolžnost, javnega obtožitelja prisiliti k izrecnemu predlogu, ali da kazensko postopanje predlaga in nadaljuje, ali da je ustavi (§§ 27³, 260⁴ k. pr. r.) Zoper mudnega zasebnega obtožitelja zakon takih sredstev sodniku ne more dati. Zato pa zakon daje sodniku pravico, da izključi zasebnega obtožitelja od nadaljevanja kazenskega postopanja (prekluzijo) in je torej domneva, da mudni zasebni obtožitelj odstopi od daljnega preganjanja. Ta slučaj je urejen v §-u 46² k. pr. r.

3. Tretja vrsta ustavitve je ustavitev zoper izrecni predlog upravičenega obtožitelja.

Eno izmed glavnih načel vsakega zlasti oficijoznega postopanja, kakoršno je pač kazensko postopanje, je in mora biti, da se pravočasno reši zadeva, to je: da se takoj in končno reši, kadar je za rešitev pojasnjena in zrela.

Zlasti v kazenskem postopanju je veljava tega načela tem bolj prisilna in neizogibna, ker zakon obdolžencu, ki je prišel po nepotrebnem ali celo stvarno neopravičeno v kazensko postopanje, tudi ob ustavitvi in oprostitvi zaradi javnega kaznjivega dejanja ne pripoznava nikakega povračila za dejanske izdatke in zamude. — Kadar se kazensko postopanje neha drugače, kakor z obsodbo, ima praviloma stroške trpeti država, — državno pravdnništvo se ne more nikakor obsoditi na povračilo stroškov (§ 390¹⁻³ k. pr. r.). Osebne izdatke zagovorništva trpi v takih slučajih vedno obdolženec sam (§ 393¹ k. pr. r.).

Zaradi tega bi bil velik nedostatek v zakonu, ko bi dopuščal ustavitev kazenskega postopanja samo na izrecni ali domnevani predlog obtožiteljev, ali če bi zakon dopuščal sodniku oprostitev samo na koncu kazenskega postopanja po sklepu glavne razprave, čeprav je bil stvarni položaj že takoj v začetku postopanja zrel za končno ustavitev. In naš zakon ima tudi zares določbo, vsled katere je sodnik upravičen ustaviti kazensko postopanje tudi zoper izrecni obtožiteljev predlog že tekom poizvedb ali redne preiskave.

To določbo (§ 109 odst. 2. k. pr. r.) je treba natančneje premotriti. Ona slove: Razun tega se uvodna preiskava ne more ustaviti drugače, nego po sklepu svetovalstvene zbornice ali sodnega dvora druge stopnje.«

»Razun tega« izraža nasprotovanje prvemu odstavku §-a 109, v katerem je govor o slučajih, da obtožitelj zahtevo kazenskega preganjanja umakne ali ustavitev preiskave predlaga ali izjavlja, da ne vidi vzroka za daljno sodno preganjanje. — »Razun tega« torej znači ustavitev za slučaj, da obtožitelj v §-u 109¹ k. pr. r. navedenih predlogov ali izjav noče staviti, oziroma oddati. »Razun tega« pa ima tudi splošen pomen in velja za vse druge slučaje.

Taka ustavitev je za hudodelstva pridržana samo svetovalstveni zbornici ali zbornemu sodišču druge stopnje. Zakaj?

Preiskovalni sodnik sploh ne pride v položaj, odločevati o meritornih vprašanjih. Kadar je enkrat pravoveljavno sklenjena in odrejena redna preiskava, preiskovalni sodnik posluje sicer samostojno in uradoma, neodvisno od stavljenih ali nestavljenih predlogov strank, toda njegova naloga je le, pojasniti stvarni položaj, poizvedeti storilca in ugotoviti dokazila, potrebna za prepričanje ali zagovor obdolženca, torej omejena samo na smoter preiskave (§ 96 k. pr. r.); pri tem je zopet smoter preiskave izrečno samo ta, da se začasno preizkusi obdolžitev, izrečena zoper določno osebo, in da se razjasni stvarni položaj toliko, kolikor je potrebno za ugotovitev onih dejstev, ki mogó povzročiti ustavitev kazenskega postopanja ali obtožbo in pripravo za dokazovanje pri glavni razpravi (§ 91 k. pr. r.).

Meritorno pa preiskovalni sodnik ne odločuje nikdar. On sicer ni primoran, ugoditi vsakemu obtožiteljevemu predlogu, nima pa pravice samostojno odklanjati posameznih strankinih predlogih, ampak je obvezan, ako ima pomisleke, izposlovati odločbo svetovalstvene zbornice (§§ 94, 97, 113 k. pr. r.). Ta sploh ne pride do poslovanja v zadevi, razun vsled pomislekov preiskovalnega sodnika ali pritožeb strank, in izvzemši mesečna poročila (§§ 94, 95 k. pr. r.), vsaj v navadnih slučajih ne pred obtožnico (§ 208¹ k. pr. r.).

Vsaka meritorna odločba proti predlogom strank je pridržana svetovalstveni zbornici ali nadsodišču potom omejeno dopustne pritožbe (§ 114 k. pr. r.), zlasti torej tudi odločba o ustavitvi zoper predlog upravičenega obtožitelja (§ 109² k. pr. r.).¹⁾

Meritorni razlogi za ustavitev zoper obtožiteljev predlog v §-u 109² k. pr. r. sicer niso naštet, pa so nedvomni po določbah materialnega kazenskega prava, in kot taki tudi stvarno pozvani k besedi (»razun tega«, § 109² k. pr. r.) in pozneje tekom meritornega odločevanja na drugi stopnji glede obtožnice tudi izrečno navedeni v §-u 213¹⁻⁴ in se povračajo pozneje pri oprostilni sodbi v §-u 259¹ in³ k. pr. r. —

¹⁾ Primerjaj tudi odločbo kasacijskega sodišča 15/9 1885 št. 9687 zb. št. 818: Kasacijsko sodišče sme, kadar se zahteva njegova odločba glede pristojnosti sodišč, pa spozna, da je kazensko preganjanje v predmetni zadevi pravno nedopustno, takoj izreči, da se kazensko postopanje ne sme vršiti ali ne nadaljevati.

Pri prestopkih je stališče okrajnega sodnika pred glavno razpravo predvsem takšno, kakor preiskovalnega sodnika v postopanju zaradi hudodelstev — glede samostojnega poslovanja tekom poizvedeb, potrebnih za začasno pojasnitev zadeve. Toda okrajni sodnik ima kakor sodnik o prestopkih večjo oblast, nego preiskovalni sodnik, on ima tudi oblast meritorne odločbe. Razsojajoči okrajni sodnik ima, izvemši zakonito nadzorstvo, v svoji sodni oblasti osredotočene pravice v formalnem in materijalnem odločevanju, ki jih imata sicer preiskovalni sodnik in svetovalstvena zbornica skupaj. Pri prestopkih se ne da ločiti pravica meritornega odločevanja od pravice formalnega odločevanja, obojna pristojnost in upravičenost razsojevanja je v osebi edinega razsojajočega okrajnega sodnika — neločljiva in neločena.¹⁾

Zato je okrajni sodnik, poslujoč o prestopkih, upravičen — tudi pred glavno razpravo — odločevati zoper predlog upravičenega obtožitelja in zlasti tudi — ustaviti kazensko postopanje iz meritornih razlogov zoper obtožiteljev predlog.

Pri hudodelstvih je potrebna redna preiskava prav zato, da more preiskovalni sodnik neodvisno od strank in samostojno doseči smoter glavne razprave, kateri je dvojen in sicer:

a) glavni smoter: razjasniti stvarni položaj in proti določni osebi naperjeno obdolžitev tako daleč, da je možna ali ustavitev ali obtožba (§ 91² k. pr. r.); in

b) postranski smoter: priprava in zavarovanje morebitne glavne razprave in potrebnega dokazovanja (§ 96 k. pr. r.).

Pri samih poizvedbah je poslovanje preiskovalnega sodnika več ali manj nesamostojno, odvisno od strank, zlasti od obtožitelja. Poslovanje okrajnega sodnika pri prestopkih pa ni tako omejeno, ampak predvsem tako obsežno, kakor ono preiskovalnega sodnika tekom redne preiskave (*a, b*) in razun tega še v meritornem oziru tako obsežno, kakor ono svetovalstvene zbornice. To izhaja iz stvarnega položaja neizogibno, pa tudi iz zakona samega v (§-u 447 k. pr. r., ki ustanavlja za prestopke veljavo

¹⁾ Preiskovalni sodnik je kot razsojajoči sodnik izključen v zadevah, v katerih je sam vodil poizvedbe ali preiskavo, okrajni sodnik o prestopkih pa poizveduje sam (torej opravlja posle preiskovalnega sodnika) in — razsojuje sam pri glavni razpravi.

splošnih določeb o postopanju zaradi hudodelstva in pregreška v vseh onih točkah, v katerih se ne določa nič posebnega.

Znamenita določba za pravilnost naziranja, da pravice sve-tovalstvene zbornice pripadajo glede prestopkov okrajnemu sodniku, je zlasti § 48¹ k. pr. r.: Če državni pravdnik zavrne ovadbo oškodovanca in sodno preganjanje bodisi takoj ali po dovršenih poizvedbah, je oškodovanca o tem obvestiti, in ima oškodovanec pravico predlagati uvedbo redne preiskave pri sve-tovalstveni zbornici, ki potem odločuje.

Ker pri prestopkih ni moči predlagati redne preiskave in tudi ne more razsojati sve-tovalstvena zbornica, ne preostaja nič drugega, kakor da ima v tem slučaju oškodovanec pravico predlagati zakonito kaznovanje pri pristojnem okrajnem sodniku. Tukaj je torej pravica sve-tovalstvene zbornice do odločevanja, kar se tiče prestopkov, očitno prešla na okrajnega sodnika.

In da se o tem izključuje vsak dvom, še na vrh določa § 449 k. pr. r.: Če javni obtožitelj kazensko preganjanje odreče — more zasebni udeleženec predlagati zakonito kaznovanje (po-ziva se § 451, 457 k. pr. r.).

Pravico, samostojno odklanjati kazensko postopanje zoper obtožiteljev predlog, je okrajnemu, o prestopkih razsojajočemu sodniku priznalo tudi kasacijsko sodišče v plenarni odločbi 10. maja 1875 št. 2601 zb. št. 63, ki se glasi: Nazor, da okrajno sodišče, kakor hitro je predlagano zakonito kaznovanje, ni več k odklonitvi kazenske razprave upravičeno, ampak da je brez izjeme obvezano, zadevo rešiti v (glavni) razpravi in s sodbo, nima nobene zaslombe v določbah k. pr. reda, ki odkazuje predloge obtožitelja z ozirom na utemeljenost in zakonitost presojanju in odločanju sodišč.

V.

Na podlagi tega stvarnega položaja je sedaj rešiti konkretno vprašanje: Ali sme okrajni sodnik, ki razsoja o prestopkih, ustavi-ti kazensko postopanje tudi zoper predlog in voljo obtožitelja zlasti po prednjih poizvedbah, in v zmislu katerih zakonitih določb?

Nadzorniško izvestje za graško nadsodišče 1908/09 pravi v tem oziru: »Pri prestopkih se kazensko postopanje ne more nikdar ustaviti po §-u 109 ali 227 k. pr. r.,

ker je v tem postopanju (redna) preiskava in obtožba izključena. Zatorej je pri odstopih od obtožbe kazensko postopanje za oficijalna kazniva dejanja ustaviti po §-u 90 k. pr. r. in za zasebna kazniva dejanja po §-u 46 k. pr. r. Primerjaj sicer k temu vprašanju razpravo dr. Hoegla v Ger. Zeitung. iz leta 1901 stran 357.«

Hoegel pa v navedeni razpravi, govoreč o ustavitvi kazenskega postopanja o prestopkih, uči: Da (pri ustavitvi) §-a 109 k. pr. r. ni nikdar uporabljati, je jasno, kajti ta § se nanaša samo na formalno (redno) preiskavo. Ravno tako pa se nikdar ne more vršiti ustavitev po §-u 90 k. pr. r, kajti ta § s svojim besedilom in s §-i 87—89 k. pr. r. glasi se le za državnega pravnika. Za ustavitev (pri prestopkih zasebne obtožbe) preostaja torej samo § 46 k. pr. r.

Iz teze drja. Hoegla in nanj se pozivajočega nadzorniškega izvestja je v podrobnem izločiti naslednja vprašanja:

1. Ali je možna pri prestopkih ustavitev kazenskega postopanja na predlog javnega obtožitelja po §-u 109 k. pr. r.?

Ta označba je nezadostna. Vprašanje velja marveč samo za § 109² k. pr. r. Ob tej omejitvi pa ni dvoma, da § 109¹ k. pr. r. ne more veljati iz stvarnih ozirov.

Redna preiskava je po §-u 91 k. pr. r. ali obligatorna, ali pa fakultativna, odvisna od predloga državnega pravnika ali zasebnega obtožitelja. Obligatorna je redna preiskava za obtožitelja ravno tako, kakor za preiskovalnega sodnika, in jo torej ima obtožitelj tudi predlagati; v dejanski praksi se pač ni pripetilo, da bi se tudi v slučaju obligatornosti redna preiskava ne bila predlagala (§§ 27, 263¹ k. pr. r.).

Na koncu redne preiskave, če ni povoda za obtožbo, izjavlja obtožitelj¹⁾ a) da predlagano preiskavo ustavlja, b) da α) umika

¹⁾ Javni ali zasebni; glede zasebnega obtožitelja določa § 112³ k. pr. r. še tretji slučaj b²⁾, da ima njega obvestiti preiskovalni sodnik s pristavkom, naj vloži obtožnico v 14. dnevih, ker se neuporaba tega rokú smatra enako kakor odstop od obtožbe (primerjaj §-a 46, 259³ k. pr. r.). Iz te določbe pa izhaja zoper Hoegla, da je zakon za redno preiskavo glede zasebnega obtožitelja tudi ustanovil posebno določbo za odstopno fikcijo, ki je v §-u 46³ že obsežena (opustitev pravočasne vložbe obtožnice, neprihod k glavni razpravi) in torej v §-ih 112³, 259³ k. pr. r. ponovljena za redno preiskavo in glavno razpravo.

zahtevo na kazensko preganjanje β) ali da nima razloga za nadaljno kazensko preganjanje.

Oblika ustavitve pod *a*) se nanaša na formalno ustavitev redne preiskave, — dejansko pa se z ustavitvijo preiskave ne ustavi samo formalna, redna preiskava, ampak ustavijo se tudi poprejšnje, v preiskavo stopnjevane poizvedbe, skratka: celo kazensko postopanje. Slučaja pod *b*) (α , β) ustavljata v stvarnem oziru celo dosedanje kazensko postopanje. § 109¹ k. pr. r. ne vsebuje torej nič drugega, kakor izrečni predlog obtožiteljev, da se ustavi celo dosedanje, do sklenjene redne preiskave dospelostopanje. Postopanje o prestopkih pa seveda ne more dospeti do redne preiskave, ker pri prestopkih formalne preiskave ni treba in je tudi ni. Zato je za prestopke posebna ustavitvena določba §-a 109¹ k. pr. r. nepotrebna, in ker do preiskave ne more priti, tudi nemožna in je marveč možna samo ustavitev po §-u 90 k. pr. r., ki sega do glavne razprave. Vsled nedostatka redne preiskave je nemožna ustavitev preiskave (109¹ k. pr. r.) in možna samo ustavitev poizvedeb (§ 90 k. pr. r.) Pozivati se je v tem vprašanju na to, kar se je izvajalo zgoraj pod IV. št. 1.

2. Drugo vprašanje je to, ali je ustavitev pri zasebnih prestopkih izreči po §-u 46 k. pr. r. tudi takrat, kadar zasebni obtožitelj ustavitev pred glavno razpravo izrečno predlaga?

K temu vprašanju se je bistveno že navajalo zgoraj pod IV, št. 2. Treba je vendar vsebino §-a 46 k. pr. r. natančneje pregledati. § 46³ k. pr. r. v tem oziru pravi: »Ako zasebni obtožitelj *a*) v zakonitem roku ni vložil obtožnice ali ni podal drugih, za vzdrževanje obtožbe potrebnih predlogov; — *b*) ako h glavni razpravi ni prišel ali če pri njej ni stavil končnih predlogov, tedaj se šteje, da je od preganjanja odstopil.« V tem §-u torej o izrečnem predlogu zasebnega obtožitelja za ustavitev ni ne duha ne sluha. Hoeglövi trditvi, da velja § 90 k. pr. r. samo za državnega pravdnika, pa ni pritrjati.

Po §-u 91² k. z. je tudi pri zasebnih pregreških redna preiskava, razun slučajev obligatornosti (porotnih), fakultativna, odvisna od predloga zasebnega obtožitelja. Redno preiskavo pa je po §-u 109¹ k. pr. r. ustaviti, kakor hitro obtožitelj (torej brez razločka ali javni ali zasebni) ustavitev predlaga. Preiskovalni

sodnik je torej tudi v slučaju fakultativne redne preiskave absolutno obvezan »preiskavo« — ali sploh celo kazensko postopanje ustaviti takoj, kadar zasebni obtožitelj to izrecno predlaga v zmislu §-a 109¹ k. pr. r., in je ob izrecnem predlogu nikakor ne more ustaviti po § 46² k. pr. r. Zakon pa v zasebnih obtožbah gre še dalje (§ 46² k. pr. r.) in dovoljuje ustavitev tudi takrat, če zasebni obtožitelj po sklenjeni redni preiskavi v zakonitem roku (§ 112² k. pr. r.) obtožnice ne vloži. V tem slučaju § 112 k. pr. r. celo poziva § 109 k. pr. r.

Kakor pa mora preiskovalni sodnik na izrecni predlog zasebnega obtožitelja kazensko postopanje takoj ustaviti po §-u 109¹ k. pr. r. (pri pregreških), tako jo mora ustaviti, ako se ni vršila redna preiskava, na izrecni predlog v smislu §-a 90 k. pr. r. Če § 90 k. pr. r. govori ravno samo o državnem pravdniku, je to pač samo golo naključje, nikakor pa ne izključitev porabe tega §-a za zasebnega obtožitelja.

Ustavitev po §-u 227 k. pr. r. je možna pri pregreških tako na izrecni predlog javnega, kakor zasebnega obtožitelja. Vsi trije §§-i: 90, 109¹ in 227 k. pr. r. govore o ustavitvi na izrecni predlog obtožiteljev, so stvarno omejeni samo na izrecni obtožiteljev predlog, in zakonodavec nikdar ni mislil na razlikovanje pri predlaganju in ustavitvi zasebnega ali javnega obtožitelja v §-u 90 k. pr. r.

Zlasti pri prestopkih je stvarni pomen §-a 90 k. pr. r. povsem istoten onemu §-a 227 k. pr. r. Ustavitev po §-u 227 k. pr. r. je istotako ustavitev na izrecni obtožiteljev predlog, kakor ustavitev po §-u 90 k. pr. r., samo s pojasnilom, da je v slučaju §-a 227 k. pr. r. bila že razpisana glavna razprava. Ker zakon ne razlikuje, je § 227 k. pr. r. tudi pri prestopkih ne samo stvarno veljaven, ampak izrecno sopozvan v §-u 447 k. pr. r.

Po §-u 46 k. pr. r. je ustaviti kazensko postopanje o zasebnih kaznivih dejanjih, pregreških ali prestopkih samo tedaj, kadar ni izrecnega predloga za ustavitev, ampak se tak predlog samo na podlagi zakonitega stvarnega položaja (naznanjene prekluzije) domneva, fingira.

3. Tretje vprašanje, ali more ustaviti v zmislu §-a 109² k. pr. r. postopanje svetovalstvena zbornica za zasebne pregreške, ni dvomno ali prerekano, in se mu pritrjuje iz zakonovega besedila.

Prereka se po Hoeglu in nadzorniškem izveštju ustavitev za prestopke v zmislu §-a 109 k. pr. r., ne da bi se razlikovalo med odstavkom 1 in 2, in ne da bi se k odstavku 2 navajali posebni razlogi.

Oficijalna sodna praksa sicer priznava, da je sodnik o prestopkih upravičen k odklonitvi kazenskega postopanja zoper obtožiteljev predlog, ne priznava pa te pravice v zmislu ustavitve, ampak le v zmislu zavrnitve a limine, predno se je sodnik spustil v poizvedbe. K temu je primorana po plenarni odločbi 10. maja 1875 št. 2601 (63).

Kadar se izvrše poizvedbe, kadar se enkrat preloži glavna razprava in morebiti še kaj poizve, tedaj po oficijalni sodni praksi zavrnitev »a limine« ni več možna, zato pa je ustavitev nedopustna. Ta nazor se izvaja nastopno: Če se vloži ovadba, katere presoja zaradi nedostatka kaznivega stvarnega položaja sploh ne spada v delokrog kazenskega sodnika, tedaj je predlog za kaznovanje zavrniti a limine. Ni možno, da bi se v takih slučajih šlo za ustavitev, ker se kazensko postopanje sploh nikoli ni uvedlo. Taka zavrnitev (a limine) se more izvršiti samo z utemeljenim sklepom, ki se mora na vsak način dostaviti predlagatelju (državno-pravdnemu opravitelju — zasebnemu obtožitelju), ker mu pristojna pravica pritožbe (§ 481 k. pr. r.). Če se je pa kazensko postopanje začelo in se je po sporočenih poizvedbah ugotovilo, da ovadba ni utemeljena, tedaj pa sodnik ni upravičen ustaviti kazenskega postopanja brez obtožiteljevega predloga ali zavrniti nadaljevanje kazenskega postopanja, marveč je obvezan, za rešitev predloga na kaznovanje odrediti glavno razpravo.

Iz teh izvajanj izhaja:

a) da je vzlic starosti našega kazenskega postopnika iz l. 1873. še vendar v praksi sporno, kedaj se kazensko postopanje sploh začinja;

b) da ima obtožitelj pravico predlagati in absolutno povzročiti ustavitev kazenskega postopanja, zlasti po končanih poizvedbah ves čas do glavne razprave, sodnik pa v istem času nima pravice ustaviti kazenskega postopanja zoper predlog javnega obtožitelja;

c) ker se mora vsaka ovadba, ki pride sodišču, predložiti (javnemu) obtožitelju, da predlaga zakonito kaznovanje, sme sodnik o prestopku sicer ta — prvi predlog takoj zavrniti, pozneje pa ne več;

d) zavrnitev »a limine« je sicer dopustna, a poziv na določen §, ki dovoljuje zavrnitev, se ne navaja (ali sploh ne more navajati?).

Ad a). Kazenski postopnik res nima izrecnega določila o tem, s katerim trenutkom se začne kazensko postopanje, in sicer najbrž zaradi tega ne, ker se mu je taka posebna določba zdela nepotrebna in na drugi strani samoumevna. Vendar iščimo v zakonu podatke o tem, kedaj se začne kazensko postopanje.

Če pride sodišču ovadba, kaj mora sodišče storiti? Predvsem zadevo vpisati v sodni register — to je naloga sodne pisarne — in potem zadevo predložiti sodniku. In kaj stori sodnik?

1. On je v vsakem slučaju primoran zadevo sodno rešiti. Kako jo sodnik reši — ugodno ali neugodno — to je »quaestio facti« in za pojem sodnikove rešitve postranska stvar.

2. Sodnik je (ker se v zmislu § 2¹ k. pr. r. sme vršiti preganjanje kazenskega dejanja samo na obtožiteljev predlog) pri javno kaznivih dejanjih obvezan ovadbo predložiti javnemu obtožitelju, ki predlaga ali (pozitivno) kaznovanje po zakonu, ali pa (negativno) izjavi: da nima povoda za daljno preganjanje (§ 90 k. pr. r.) ali, kakor se v praksi navadno godi, predlaga naravnost ustavitev kazenskega postopanja. Pri zasebno kaznivih dejanjih pa vsebuje predlog za zakonito kaznovanje že ovadba sama, predloga javnega obtožitelja tukaj ni treba. Pri javnih dejanjih mora v zmislu §-a 90 in fine k. pr. r. (za hudodelstva) preiskovalni sodnik (za prestopke okrajni sodnik, § 447 k. pr. r.) poizvedbe ustaviti in morebiti zaprtega obdolženca takoj izpustiti v prostost.

Kakor pri hudodelstvih, tako se tudi pri prestopkih negativna izjava javnega obtožitelja lahko izreče na golo ovadbo — in vendar je po zakonu izreči ustavitev »poizvedeb«, čeprav se dejanske sodne poizvedbe niso vršile. Iz tega pač izhaja, kar je tudi stvarno opravičeno, da zakon imenuje in pojmuje za poizvedbe sploh vse dote-

danje postopanje od vložene ovadbe do uvedbe redne preiskave ali, ako ni redne preiskave, do vložene obtožnice in pri prestopkih do glavne razprave.

Samoumevno je pač, da so poizvedbe del kazenskega postopanja in da je zato v praksi opravičen izraz: ustavitev kazenskega postopanja, četudi se rabi v obsegu kazenskih poizvedeb.

3. Za pojem kazenskega postopanja je torej vseeno in brez pomena, ali so se vršile na golo ovadbo daljše ali manjše dejanske poizvedbe ali pa sploh nobene. Saj obsega poizvedbe, čeprav izvenredne, že ovadba sama, zlasti zasebna ovadba poizvedbe upravičenega zasebnega obtožitelja, katere poizvedbe je vsled ovadbe sodno rešiti. Okrajna sodišča imajo vršiti poizvedbe (torej sodne) tudi brez predloga, odnosno ne da bi čakale na predlog javnega obtožitelja (§ 89² k. pr. r.) in celo preiskovalni sodnik ima, ne da bi čakal na predlog državnega pravdnika, izvajati (samo) ono poslovanje, ki se ne sme odlagati brez kršenja smotra in prekoračenja zakonitega roku. V zmislu § 87³ k. pr. r. je državni pravdnik sam upravičen, kadar gre glas o kaznivem dejanju — poizvedovati s sodelovanjem redarstvenega oblastva, enako §-u 88³ k. pr. r. ... glasom katerega se smejo zapisniki o redarstvenih poizvedbah rabiti za dokazila, če se brez zamude predložijo preiskovalnemu sodniku. Vse to pa velja s posredovanjem §-a 447 k. pr. r. istotako za prestopke.

4. Vložitev kazenske ovadbe ima po našem kazenskem zakonu dalekosežne ustanovitvene (konstitutivne) posledice, namreč α) prekin obtožbenega (osebne) zastaranja. Za to zastaranje ni treba nobene sodne odredbe in rešitve, golo dejstvo vložitve prekine zastaranje. V tem zmislu so izšle mnoge odločbe kasacijskega sodišča, ki so navedene zlasti tudi v Manzovih izdajah, in jih zato ni treba posebej navajati.

Ne more biti torej nikakega dvoma, da je gola vložitev zasebne obtožbe čin kazenskega postopanja, in prekin zastaranja torej učinek, ali celo prvi učinek kazenskega postopanja.

Iz tega pa izhaja, da se kazensko postopanje začenja že s sodno vložitvijo kazenske ovadbe, in to je najbolj očitno β) takrat, če se obenem obdolženec izroči sodišču, kar se zlasti

pri tatvinah, beračih i. t. d. čestokrat zgodi in ima v teh slučajih obenem, ko rešuje ovadbo, oziroma obtožiteljev predlog, razsojati tudi o zaporu.

γ) In ravno pri ukrenitvi zavora se kaže najbolje, da ima sodnik posamnik pri prestopkih vse pravice preiskovalnega sodnika. Oblast preiskovalnega sodnika je pač v najvišji meri izražena s tem, da sme ukreniti preiskovalni zapor, saj je preiskovalni zapor tudi najhujši ukrep, ki ga more izreči kazenska oblast zoper državljana.

Predpogoji preiskovalnega zavora so: vsaj prvo zaslišanje po preiskovalnem sodniku; nadalje trajajoči sum hudodelstva ali pregreška; dejstveni razlog zavora § 175²⁻⁴ (§§ 180, 179² k. pr. r.).

Zavarovalni pripor more preiskovalni sodnik ukreniti le izjemoma — pred prvim zaslišanjem v slučaju §-a 175, 179^{1,2}, 181 k. pr. r.

Okrajni sodnik, ki poizveduje, pa sploh ne more ukreniti preiskovalnega zavora, ampak samo začasni zavarovalni pripor, dokler ni delegovan preiskovalnim sodnikom (§§ 178², 12² k. pr. r.).

Okrajni sodnik o prestopkih je za ukrenitev preiskovalnega zavora edini pristojni sodnik; on more in mora, če se dani zaporni razlogi §-a 175²⁻⁴ k. pr. r. in ko zasliši obdolženca ukreniti edino le preiskovalni zapor (§ 452³ k. pr. r. izrečno), toda zavarovalni pripor more odrediti samo izjemno pred zaslišanjem.

Če je torej prešla oblast preiskovalnega sodnika v najvažnejši točki (zapor) na sodnika o prestopkih, morala je torej (»a majore ad minus«) preiti tudi v vseh drugih neizvzetih slučajih. In torej nikakor ne gre smatrati, da je delokrog preiskovalnega sodnika popolnoma tuj, izjemen in nedostopen okrajnemu sodniku; samo gola oblika redne preiskave je v postopanju o prestopkih nepotrebna, nikakor pa ne njena pravna tvarina.

δ) Med pravnice posledice kazenskega postopanja spada tudi obveznost do plačila stroškov.

Če se odredi ustavitev na golo ovadbo (»ex primo decreto, a limine«) seveda za nasprotnika obdolženca ne bodo nastali stroški, ker on o zadevi sploh nič ne ve, in ga je tudi oprostiti,

toda obtožiteljevemu zastopniku gredo stroški na vsak način, četudi morda za vložitev zastarane ovadbe na zahtevo obtožiteljevo. Pravdni stroški in sicer v pristojnosti in obsegu kazenskega postopanja pa lahko nastanejo že z vloženo ovadbo. Sodišče se mora torej z zadevo morebiti pečati še tudi več ali manj časa pozneje — po odklonitvi »a limine« zaradi odmere stroškov.

Vsa ta dejstva nas torej silijo k zaključku, da se kazensko postopanje začenja z vložitvijo ovadbe, kar se vjema tudi s stvarnim položajem. Ovadba je (prvi) »agens« kazenskemu postopanju.

Enako se začne civilna pravda s tožbo, in izvršilno postopanje z izvršilnim predlogom, in tudi v teh postopanjih mora sodišče v zmislu dotičnega postopanja rešiti vlogo, ali ugodivši predlogu (pozitivno) ali zavrnivši (negativno), kakor sploh pri vsakem postopanju in predlogu, in torej zlasti tudi pri kazenskem postopanju. Sodnik mora rešiti vsako ovadbo, ali s tem, da ji vsaj začasno ugodi, da odredi poizvedbe, pri prestopkih morda takoj glavno razpravo, ali pa da ovadbi, bodisi takoj, bodisi po končanih poizvedbah, ne ugodi (v soglasju ali v nesoglasju in proti volji obtožitelja) in kazensko postopanje ustavi.

ε) Pri tem še ni treba posebej naglašati, da ima že gola vložena ovadba za osebo ovajenca čestokrat tudi druge in za obdolženca občutne posledice (n. pr. obvestitev uradnih predstojnikov, § 83 k. pr. r.).

Ad b) Eno izmed glavnih načel našega kazenskega postopanja je načelo sodnikove samostojnosti pri vseh odločbah in njegove neodvisnosti od strank.

Če zakon nalaga sodniku poizvedbe materialne resnice, kakor v našem kazenskem pravu, ne sme ga v nobenem meritornem oziru vezati na predlog in razpolago strank. Sodnikova samostojnost in neodvisnost pri razsojanju kazenskih zadev v formalnem in materialnem oziru, je posledica načela in zahteve materialne resnice, to je najvišje stopinje gotovosti, da se uspeh poizvedbe krije z resničnostjo njenega dogodka. (§ 3 k. pr. r.: Vsa v kazenskem postopanju delujoča oblastva naj z enako skrbnostjo uvažujejo vse okolščine, katere obdolženca obtežujejo ali branijo. Enako § 34 k. pr. r. za državnega pravdnika. Glede presoje priznanja § 206 k. pr. r. Predpisi o pouku o pritožbah

§§ 3, 268 in na mnogih drugih mestih. Predpisi o uradnih odredbah §§ 96, 254, 276, 281⁴ k. pr. r. itd. Posledice proste presoje dokazov, § 258 k. pr. r.).

Res, v našem kazenskem postopanju vlada razpolaga upravičenega obtožitelja v tem zmislu, da se vrši sodno preganjanje kaznivih dejanj samo na predlog (upravičenega) obtožitelja (2¹ k. pr. r.), toda to načelo je za sodnika samo negativna omejitev v kazenskem postopanju, da se namreč ne sme vršiti nobeno kazensko preganjanje brez predloga upravičenega obtožitelja. Primerjaj tudi §§ 89, 90, 92¹, 109¹, 227 in 259² k. pr. r.

V §-u 267 k. pr. r. najdemo enako določilo: »Obtožiteljevi predlogi sodni zbor samo v tem vežejo, da obtoženca ne more spoznati krivim zaradi dejanja, na katero ni bila obtožba izprva namerjena, niti v glavni razpravi razširjena.«

Zakon torej prepoveduje kazenskemu sodniku preganjanje brez obtožiteljevega predloga, toda kadar je podan obtožiteljev predlog, odločuje in razsoja sodnik samostojno in neodvisno od strank. Predlogi obtožitelja so brez izjeme podvrženi neomejeni in neodvisni presoji sodišč glede na njih utemeljenost in zakonitost. Samostojnost in neodvisnost sodišča je izrečena v zakonu na mnogih mestih, zlasti v §-u 35: Državni pravdniki stavijo svoje predloge ustno ali pismeno in je treba o vsakem predlogu sodne odredbe ali sklepa (torej morebiti tudi zoper obtožiteljev predlog) § 92³ k. pr. r.: Če ima preiskovalni sodnik pomisleke ugoditi predlogu na uvodno preiskavo, takrat je izposlovati sklep svetovalstvene zbornice... Enako pri pomislekih zastran ukrenitve preiskovalnega zapora, § 208², zlasti pa v §-u 213¹⁻⁴, ko nadsodišče obtožbo odkloni in kazensko postopanje ustavi. Veljava vseh teh zakonitih določb je za prestopke merodajna po §-u 447 k. pr. r. (to se tudi priznava v razlogih plenarne odločbe 10. maja 1875, št. 2601 zb. I/63).

V §-u 213¹⁻⁴ k. pr. r. so navedeni meritorni razlogi, iz katerih je možna sodna ustavitev kazenskega postopanja zoper voljo in predlog obtožitelja; namreč:

- 1.) da čin, katerega je kdo obdolžen ni takšno kaznivo dejanje, za katero so sodišča pristojna;
- 2.) da ni razlogov, iz katerih bi obdolženec mogel biti sumen tistega dejanja;

- 3.) da je kaj takih okolištin, katere dejanju kaznivost odjemlje ali preganjanja zaradi njega ne dopuščajo;
- 4.) da ni upravičenega obtožitelja.

Le-ti meritorni razlogi so merodajni, da sklene ustavitve svetovalstvena zbornica po §-u 109² k. pr. r. proti volji in predlogu upravičenega obtožitelja. In ker § 109² k. pr. r. poleg svetovalstvene zbornice imenuje tudi sodni zbor druge stopinje (razen tega se uvodna preiskava ne more ustaviti drugače, nego s sklepom svetovalstvene zbornice ali pa sodnega zbora druge stopinje) ne more biti nobenega dvoma, da so razlogi »razen tega« — ravno meritorni razlogi, pozneje določeni v §-u 213¹⁻⁴ in torej s tem veljavni tudi za svetovalstveno zbornico. Iz stvarnosti položaja je to sicer samoumevno. Razlogi §-a 109² k. pr. r. so torej enaki razlogom §-a 213¹⁻⁴ in le-ti zopet enaki in istotni razlogom §-a 259³ k. pr. r., torej že po zgolj matematičnih pojmih razlogi §-a 109² isti kakor razlogi §-a 259³, s kratka: vsi ti ustavitveni in oprostitveni razlogi so zgolj meritorni razlogi.

Naj se nikari ne ugovarja, da je ustavitev po §-u 109² samo ustavitev redne preiskave; ona je v resnici ustavitev kazenskega postopanja z označbo, da se je izrekla tekom redne preiskave, kakor je ustavitev po §-u 90 tudi ustavitev kazenskega postopanja z označbo, da se je izrekla tekom poizvedb, in kakor je ustavitev po §-u 227 tudi ustavitev kazenskega postopanja z dodatno označbo, da se je izrekla po obtožbi in pred glavno razpravo.

Prav tako ustavitev svetovalstvene zbornice ni omejena ravno na redno preiskavo, ampak sploh na dejstvo, da svetovalstvena zbornica pride do meritorne razsoje in ustavitve; to pravico ima svetovalstvena zbornica tudi tekom poizvedb in enako tudi sodni zbor druge stopinje tudi tekom poizvedb; samo navadno svetovalstvena zbornica in sodni zbor druge stopinje tekom poizvedb ne pride do take meritorne razsoje, ampak šele tekom preiskave (§ 114) in zlasti nadsodišče tekom ugovora (§ 208²).

Meritorno odločevanje je torej pri hudodelstvih in pregreških razdeljeno ali bolje: vrši se na dveh stopinjah. Pri prestopkih pa pred glavno razpravo ni možno poslovanje prve in druge stopinje, marveč je vse poslovanje osredotočeno, ker ni formalne obtožbe, v oblasti okrajnega sodnika, ker so veljavne v zmislu

§-a 447 za postopanje v postopkih vse določbe, zlasti vse meritorne določbe glede na to, da so splošne, in da zakon za prestopke nič drugega, oziroma nič posebnega ne določuje.

Ne skladalo bi se torej z določbami o načelu upravičene obtožbe in temu nasproti sodnikove samostojnosti pri presojanju obtožiteljevih predlogov glede na njih utemeljenost in zakonitost, da bi okrajni sodnik pri prestopkih moral odrediti glavno razpravo, če to zahteva obtožitelj, ali da se dovoljuje sodniku ustavitev kazenskega postopanja a limine, ne pa po končanih poizvedbah, ko se je neutemeljenost ovadbe najjasneje izkazala. Glavna razprava pri prestopkih ni obligatorna, marveč fakultativna.¹⁾

Ker se po gorenjih izvajanjih kazensko postopanje začne z vloženo ovadbo, zato je odklonitev kazenske ovadbe »a limine« v resnici ustavitev kazenskega postopanja — z dodatno označbo, da se na ovadbo niso vršile nobene poizvedbe in se ni odredila nobena glavna razprava. Zakon sam nikjer ne govori o odklonitvi »a limine«; v §-u 90 govori samo »pro foro interno« državnega pravdnika o »odložitvi ovadbe«, in sodnik more na to ustaviti poizvedbe (to je nadaljevanje poizvedeb) in s tem stvarno ustaviti kazensko postopanje.

§ 451 k. pr. r. nikakor ne zahteva glavne razprave, ampak navaja zgolj vrste posameznih činov postopanja kakor tudi § 457 ne določuje za prestopke posebej, kdaj se začne glavna razprava (§ 239 k. pr. r. s poklicem zadeve po zapisni karju), ampak samo vrsto posameznih činov glavne razprave.

Pridemo torej do zaključka, da sme in je zakonito celo obvezan okrajni sodnik, iz meritornih razlogov ustaviti kazensko postopanje zoper predlog obtožitelja tudi po končanih poizvedbah in sploh pred končno glavno razpravo, zlasti torej tudi po enkratni preložitvi glavne razprave — kadar je ravno ugotovitev meritornih razlogov do potrebne jasnosti dospela.

Vse to izhaja iz §-a 109² k. pr. r. (»Razun tega . . .«) in za prestopke iz posredujočega §-a 447 k. pr. r. v zvezi z vsemi

¹⁾ Primerjaj tudi mojo razpravo o tem v »Slovenskem Pravniku« iz leta 1903 str. 132.

drugimi zgoraj pozvanimi §-i. Odklonitev »a limine« je ustavitev iz meritornih razlogov in ustavitev po §-u 109² k. pr. r. Druge določbe za tako ustavitev zakon nima v poglavjih, ki so za ustavitev merodajni, in tudi drugod nikjer. Zakon pač govori o zavrnitvi obtožbe in o odstopu od obtožbe pred glavno razpravo v §-u 352 k. pr. r., in iz tega izhaja, da gre za zavrnitev formalne obtožbe (in vsled tega za pravo ustavitev) v zmislu §-a 213 k. pr. r. O zavrnitvi ovadbe (»a limine«) pa zakon ne govori nikjer. Pač govori v §-u 90 k. pr. r. o odložitvi ovadbe (»pro foro interno« v poslovanju državnega pravdnika) in o izjavi vsled odložitve, da nima razlogov za daljno preganjanje, — sodnikova rešitev pa je: ustavitev poizvedeb, odnosno kazenskega postopanja, dosepelega do poizvedeb. Tudi § 363¹ k. pr. r. (govoreč o nepravi ustavitvi): ako so se ustavile uvodne poizvedbe, predno se je proti določeni osebi kakor obdolžencu postopalo.

Nazor, da se začenja kazensko postopanje šele tedaj, kadar sodnik na predlog upravičenega obtožitelja odredi ali poizvedbe ali glavno razpravo, je pač pomoten (»circulus vitiosus«) in nima temelja niti v zakonovih načelih, niti v zakonovem besedilu.

Če pa je dognano, da se kazensko postopanje začenja že z ovadbo (čim so sodni uradniki pozvani in obvezani h kazenskemu poslovanju in razsojanju), tedaj pa je ustavitev ali zavrnitev »a limine« postaviti v isto vrsto — z vsako ustavitvijo ali zavrnitvijo do glavne razprave.¹⁾ (Konec prihodnjič.)

¹⁾ Register je ogledalo (projekcija) kazenskega postopanja; vsak samostojni čin postopanja je zabeležen v registru, — zlasti začetek = ovadba, — sodne poizvedbe, ustavitev, odstopitev, dan in vsebina razprave z vsemi posledicami; — kazensko postopanje sega tako daleč kakor register; — začetek registra, to je začetek vpisa v register je začetek sodnega kazenskega postopanja, kajti poprej sodnik o zadevi ničesar ne izve.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Po zakonu z dne 5. marca 1869 št. 27 drž. zak. je železniška uprava tudi za posledice nezgode v železničnem prometu odgovorna, ako so nastopile v nujni, neposredni zvezi z nezgodo. Pri izmeri bolestin je upoštevati tudi starost poškodovane osebe (§§ 1295, 1311 o. d. z.).

Tožnica Marija O. je zahtevala od železniškega erarja s tožbo plačilo bolestin 3000 K, ker se je bila opekla o priliki požara hiše, katerega so zanetile iskre, izletele iz lokomotive mimo vozečega vlaka. Tožba je bila vložena pri deželnem, kakor trgovskem sodišču v Celovcu. Le-to je ugovoru nepristojnosti trgovskega sodišča ugodilo in na to kakor civilno sodišče tožbo v polnem obsegu zavrnilo iz nastopnih razlogov:

Pristojnost trgovskega sodišča bi bila tu le tedaj, ako bi se bila poškodba tožnice prigodila v prometu avstrijske železnice. Ta pogoj ni izpolnjen. Akopram ni dvoma, da se je požar hiše tožničinega sina prigodil v prometu železnice, ker so požar zanetile iskre, izšle iz vlakove lokomotive, je vendar že na podstavi tožničnih trditev na vsak način zanikati, da bi bil ta prigodek v prometu tudi vzrok zatrjevane telesne poškodbe.

Že iz njenih povedeb je jasno, da telesna poškodba ni nastala vsled leta isker, ampak da je bila le posledica njenega obnašanja med požarom. Neposredne vzročene zveze med dobljeno poškodbo in med opetovano omenjenim prigodkom v prometu torej ni. Ugovoru stvarne nepristojnosti trgovskega senata je bilo vsled tega ugoditi.

Kar se tiče odločbe v stvari sami, treba upoštevati, da zavisi obveznost erarja v plačilo odškodnine za tožnično poškodbo od dokaza, da erar zadene pri tem, ker je poškodba nastala, kaka krivda. Ker pač, kakor gori povedano, poškodba ni nastala po dogodku v prometu, onda tudi pravna domneva §-a 1 zak. od 5. marca 1869 št. 27 drž. zak. tu ne pride v poštev.

Da je tožnica dobila boleče opekline, opisane po zdravniku drju. K., med požarom vsled ognjenega zublja, smatrati je ob pravilni presoji izpovedeb imenovanega zdravnika, dalje prič (imena) brez ugovora za istinito. Tajiti se tudi ne da, da zadene krivda, da je požar nastal, ki je povzročil tožnici opekline, železnično upravo, zato, ker ni poskrbela za takošne odredbe, ki bi utegnile zabraniti zanetitev požara pri hiši, blizu proge stoječi vsled isker, ki lete iz lokomotive.

Navzlic temu ni najti krivde železničnega erarja, da je nastala poškodba. Na podstavi izpovedbe tožnice same in docela verodostojnih prič (imena) je smatrati za dokazano, da je tožnica potem, ko je že po izbruhu požara iz hiše odišla bila in ko je bila streha hiše že v polnem ognju, vnovič v hišo tekla — čeprav s hvalevrednim namenom, da bi gasila — in da je opekline dobila, medtem ko jo je Jožef Kr. siloma iz hiše na prosto tiral. Za tako aktivno postopanje tožnice pa železnična uprava ne more biti odgovorna, saj da bi kaj takega preprečila, ni mogla ničesar ukreniti. Ker torej tožnica ni bila poškodovana, ko je bila še v zažgani hiši, ampak ker se je o času, ko je bila nevarnost že tu, vnovič v hišo vrnila, zato ni vzročne zveze med krivdo železnice in nastalo poškodbo. Le-ta se je marveč pripetila naravnost vsled postopanja tožnice same. Tožbo je bilo torej povsem zavrniti.

Tožnica je vložila priziv in c. kr. višje deželno sodišče v Gradcu je razsodilo: Prizivu se ugaja, prvosodna sodba spreminja tako, da je toženi železniški erar dolžan plačati tožnici 500 K s 5% od 16. februarja 1909, nadalje vse stroške prve in druge stopinje. Višji zahtevak v znesku 2500 K se je zavrnil.

. Razlogi.

— — — — — Kar se tiče dokazne ocene, smatra prizivno sodišče, da so od tožnice uveljavljeni pomisleki upravičeni. Ako pa navzlic temu ni pripustilo predlagane ponovitve zaslišanja prič, storilo ni to radi tega, ker po vsebini protokoli-ranih izpovedeb ni pričakovati pozitivnega uspeha, da bi se moglo ustanoviti, v katerem momentu in pod kakimi razmerami je tožnica dobila poškodbe; pa tudi sicer bi bila ponovitev dokazov brez pomena, ker bi se tudi ob položaju, kakor ga ugotavlja

prvo sodišče, moralo prav tako smatrati, da je tožničina zahteva pravoveljavna, kakor bi bilo temu tako, tudi ako bi ponovitev dokazov negativno se izkazala.

Prvo sodišče smatra, da železnična uprava ni odgovorna, ker tožnica poškodb ni dobila, ko je bila v zažgani hiši, ampak ker se je vrnila vnovič v hišo tačas, ko je bilo to že z nevarnostjo zanjo zvezano; iz tega razloga izključuje vsako vzročno zvezo med krivdo železnične uprave in zadobljeno poškodbo.

O tem, da bi ne bilo prav nobene vzročne zveze, že radi tega ne more biti govora, ker bi poškodba niti ne nastopila, da ni železnična uprava povzročila požara; ta požar je torej na vsak način člen v vrsti tistih dogodkov, ki so dovedli do nezgode; in potemtakem ostane tudi tedaj, ako je dala tožnica s svojim postopanjem drugi povod k nezgodi, še vedno vsaj sokrivda železnične uprave. — Pa ne glede na vse to niti ni najti subjektivne krivde tožničine, tudi če je tako postopala, kakor je prvo sodišče ugotovilo; samo objektivna krivda pa odškodninske obveznosti železnične uprave nikakor ne izključuje.

Ni ugotovljeno, ali so bile razmere tedaj, ko je tožnica šla na potok po vode in skozi sprednja vrata nazaj v hišo, tako opasne, da je moči že ta vstop v hišo sam zase smatrati za tako dejanje, ki je zakrivilo nezgodo; ali tudi ako bi temu bilo tako, je vendar notorno, človeški naravi primerno dejstvo, da ob takih elementarnih prigodkih celo normalni, popolnoma zdravi ljudje pod vplivom prestrašenosti in zbežanosti nehote kaj nepredvidnega store in vsled tega v nevarnost pridejo, kateri bi se ob primernem preudarku in nemoteni rabi pameti izognili bili. Z ozirom na to je pač smatrati — ne da bi se šele zaslišavala zvedenca — da je bilo ob sebi nezmislno postopanje tožnice, ki je šla na bližnji potok po vode, menda da bi pomagala požar gasiti, storjeno brez njene prave volje, da je bilo dejanje započeto v silni razburjenosti radi požara, da se pa znači baš tako za posledico požara, kakor da bi vsled strahu otrpnila in ne mogla iz hiše. Pri njej pa pride še to v poštev, da je 86 let stara in na pol gluha, da je torej požar zaznala šele, ko se je dokaj razprostrl, in da se je baš vsled tega še bolj razburila. — Ako se je torej tožnica, kakor misli prvo sodišče, ponesrečila šele vsled svojega postopanja, onda so njene poškodbe še vedno

take prave posledice požara, zanetnega po iskrah lokomotive, kojim se sama ni mogla ubraniti, za katere je torej železnična uprava odgovorna.

Toženi erar mora vsled tega po §-u 1325 o. d. z. tožnici plačati bolestinno, razmeram primerno. Pri izmeri je prizivno sodišče upoštevalo notorno, sicer tudi po zdravniku drju. K. potrjeno dejstvo, da je prestala tožnica začetkoma vsekakor hude bolečine, da pa so vendar kmalu postale znosnejše, ker niti ni bilo treba zdravniške pomoči. Poleg tega pa se je še upoštevalo, da naj bolestinna pomeni poškodovanki osebno zadoščenje za prestane bolečine, da pa ji znesek 500 K spričo njene visoke starosti in njenih razmer še vedno nudi toliko materialnih ugodnosti za življenje, da ga je smatrati primerno odškodnino za prestane bolečine. Ta znesek se je torej, in sicer z ozirom na §-a 1333, 1334 o. d. z. s 5% zamudnimi obrestmi od dne vročbe tožbe prisodil, višji zahtevek pa zavrnil.

Zoper to sodbo sta vložili obe stranki revizijo, pa v r h o v n o sodišče ni z odločbo dne 1. februarja 1910 Rv VI 9/10 niti eni niti drugi ugodilo.

Razlogi.

— — — — Razlika med obema sodbama spodnjih instanc je edino le glede vprašanja, ali je tožnica svoje nezgode sama kriva ali ne. Sodba prvega sodišča vidi lastno krivdo tožnice v tem, da se je že, ko je bila izven hiše in ko je hiša bila že v ognju, vnovič vanjo vrnila in pri tem opeklino dobila; druga sodba pa misli, da tega dejanja tožnici ni prištevati, ker svojih čutov spričo alteracije presodnosti, nastale vsled požara, ni imela v oblasti.

Revizija toženega erarja izpodbija prizivno razsodbo po §-u 503 št. 4 c. pr. r., češ, pravno pomotno je, da je podana vzročna zveza med požarom in med poškodbo, dasi je bila kavalnost po vmesnem postopanju tožnice pretrgana. Ali ta revizija prezre, da prizivna instanca tega tožničinega vmesnega dejanja nikakor ni v nemar pustila, da mu marveč odreka odločilen vpliv glede odškodninske obveznosti toženčeve, ker ga postavlja docela v isto vrsto kakor brez volje storjena dejanja. Temu nazoru pa je pritrđiti, kajti kakor hitro je ugotovljeno — in v tem oziru se sodba ne izpodbija — da je tožnica bila umsko

zmedena in da je bilo to stanje posledica požara, onda ni pravno pomotno, ako se smatra, da je vmesno delovanje tožnično pravno nerelevantno. Lastna krivda ima za predpogoj neopravičljivo zadržanje, to pa je po ugotovitvah prizivne instance izključeno, ako je vmesni vzrok nastal vsled prvotne krivde, ako je, kakor prizivna instanca smatra, umska zmedenost nastopila vsled strahu ob požaru. Tožnično ravnanje, namreč vnovičen vstop v gorečo hišo, je šteti za naključje in za to je po §-u 1311 o. d. z. toženi erar odgovoren, ker je naključje nastopilo vsled požara, nastalega po njegovi krivdi . . .

Pa tudi revizija tožnice, ki se takisto na t. 4 §-a 503 c. pr. r. sklicuje, ni upravičena. Prizivno sodišče je izreklo, da je odškodninski zahtevek po pravnem temelju upravičen, torej tožnica v tem oziru nima pravice pritožbe, četudi je nazora, da razlogi sodbe niso po zakonu. Le glede zneska bolestinne sme sodbo izpodbijati, v tem oziru pa njena pritožba ni utemeljena; kajti prisojeni znesek je glede na kakovost poškodb in na čas zdravljenja več kakor primeren. *Dr. M. D.*

b) Odgovornost moža za dejanja žene gospodinje. (§-a 863, 1016 o. d. z.)

Pri okrajnem sodišču v Kamniku je vložil H., zastopan po odvetniku, proti D. tožbo zaradi motenja posesti C 33/9-1. Dejanski stan je bil ta-le:

Tožnik H. je imel iz potoka Šum, ki teče iz hribov po solnčni strani skozi Srednjo vas, že 12 let napeljano vodo po ceveh na svojem svetu za domačo rabo in ni branil nikomur pri iztoku vodovoda vodo zajemati. Nasprotno je dovolil tožencu D. in še drugemu sosеду E., iz njegove cevi napeljati vodo do svoje hiše. Dne 1. februarja 1909. je bil prekopan jez, ki je služil tožnikovemu vodovodu, tako, da je voda v potoku Šum tekla naprej in je nič več ni prišlo v tožnikov vodovod. Tožnik je trdil, da je toženec prekopal predmetni jez in ga s tem motil v dejanski posesti njegovega vodovoda. Toženec je ugovarjal, da tega ni storil on, temveč njegova žena brez njegove vednosti. Po tožnikovih pričah ni bilo moči dognati, da je toženec jez prekopal. Nasprotno je njegova žena izpovedala, da je ona dne

31. januarja 1909. zvečer dvakrat prekopala jez, da ga torej toženec D. ni prekopal, da ji tega tudi ni naročil in ne naknadno odobril, temveč je bil nasprotno zelo hud nanjo, ko je o tem izvedel. Prekopala pa je jez zaradi tega, ker je rabila vodo za domačo živino, a bi je drugače sploh ne dobila, ker je bila toženčeva vodovodna cev zamrznjena.

Okrajno sodišče je tožbeni zahtevek zavrnilo iz tehle razlogov:

Ker nobena zaslišanih prič ni potrdila, da je res toženec motil tožnika v dejanski posesti njegovega, od potoka Šum do njegove hiše napeljanega vodovoda s tem, da bi bil temu vodovodu služeči jez dne 1. februarja 1909 ali katerokrat prekopal, — ker dalje ni dognano, da je toženec naročil jez prekopati ali pa da je pozneje prekop odobril, ampak je po izpovedbi priče Marije D. nasprotno bil hud radi prekopa jeza, in ker je končno toženec imenoval motilca posesti, — bilo je tožbeni zahtevek proti tožencu zavrniti, ker bi se bila morala tožba vložiti proti motilcu posesti, Mariji D.

Tožnikovemu rekurzu je dež. sodišče v Ljubljani ugodilo in v zmyslu tožbenega zahtevka spoznalo.

Razlogi.

Nazoru prvega sodnika, da toženca ni moči storiti odgovornega za dejanje njegove žene Marije D., s katerim je bil tožnik moten v priznani zadnji dejanski posesti vodovoda in da je tedaj tožnik osebo toženca zgrešil, ni pritrditi.

Po pričevanju Janeza E. je imeti namreč dokazano, da se je toženec popoldne 31. januarja 1909 tej priči izrazil, da po tožnikovih ceveh ne bo več tekla voda, da je bil pri okrajnem glavarstvu v Kamniku in tam izvedel, da po teh ceveh ne sme več teči voda; — ta priča je tudi potrdil, da se je jez, ki vodovodu služi, v času od 30. januarja 1909 do 1. februarja 1909 prekopal petkrat. Toženec je torej že naprej odobral vsako tako dejanje, katero bi zamoglo preprečiti, da bi voda po tožnikovih ceveh več ne tekla. Že radi tega bi bilo toženca smatrati odgovornim za dejanje svoje žene Marije D., katera je, kar sama pričuje, v resnici povzročila, da se voda potem, ko je prekopala jez, ni več odtakala v tožnikove cevi, marveč tekla naprej po potoku Šum.

Marija D. je sicer pričala, da ji njen mož kaj takega storiti ni naročil in da tega tudi ni odobral, marveč bil je še hud, ko je izvedel o njenem dejanju. A to ga nikakor ne more odvezati od odgovornosti za dejanje, storjeno po njegovi ženi. Kaj takega bi se moglo zanicati le tedaj, ako bi toženec svojo nezadovoljnost kazal ne le z besedami, marveč tudi z dejanjem. Tega pa nikakor ni storil. Svojo nezadovoljnost bi bil moral kakor rodbinski poglavar pokazati vsekakor tudi s tem, da bi bil takoj skrbel, da se jez postavi v prejšnji stan. Tega pa ni storil in je pri razpravi dne 19. februarja 1909 priznal, da gre še vsa voda po potoku naprej in je ne pride nič v tožnikov vodovod, katerega posest je tožnik do zadnjega časa dejansko užival. S tem pa je vsekakor tudi pokazal, da je dejanje svoje žene, kakor tudi odgovornost zanje vzel nase in isto tudi izkoriščal v svrhu svojega domačega gospodarstva. Prezreti pa tudi ni, da se more tožnik uspešno držati le toženca, ki naj ukrene kakor rodbinski poglavar vse potrebno, da se tožnikova posest v prihodnje ne bo več motila in da se jez postavi v prejšnji stan.

Ne glede na vse to je pa še naslednje uvaževati. Priče Marija B., Alojzija E. star. in ml. so potrdile, da so videle 30. januarja ali 1. februarja 1909 okoli 9. zvečer moškega, ki je šel proti jezu, in takrat tudi slišale dva udarca. Priča Neža H. je pa potrdila, da je toženec, ko ga je sumničil Janez E., da je on prekopal jez, sprva tajil, potem pa rekel: »Bil sem tam gor.« Priča Janez E. spričuje, da je njegova žena rekla tožencu, da je bil pri jezu, da je pa toženec na to molčal; to more vsekakor podpirati izpovedbo Neže H., ker sicer bi toženec nasproti ženi Janeza E. na njeno očitiranje ugovarjal, da ni bil pri jezu.

Ako je bil toženec torej sam na kraju motene posesti in se dejanju prekopavanja jezu ni protivil, mora se pač tudi sklepati, da je to odobral in dejanje, moteče posest tožnikovo, prevzel nase.

Toženec je v svojem revizijskem rekurzu poudarjal predvsem pomanjkljivost postopanja, ker mu prvi sodnik ni dal potrebnega pravnega pouka, da bi se mogel sam dovolj braniti proti tožbi in zahtevati protokoliranje vseh svojih ugovorov proti

tožbi, katere je pač prvi sodnik poznal, ne pa zapisal. Ti nadaljni ugovori so bili »praecarium«, nezakonitost vodne zgradbe, stiska radi pomanjkanja vode, dovoljenje soupravičenca, ukaz ženi, naj jez takoj popravi.

Vrhovno sodišče pa je dne 15. junija 1909 R VI 165/9 zavrnilo revizijski rekurz iz teh-le razlogov:

V kolikor se oponaša v revizijskem rekurzu pomanjkljivost postopanja, ker se za razsojo stvari merodajni ugovori toženca niso zapisali, zadostuje sklicevanje na § 215 c. pr. r., glasom katerega daje razpravni zapisnik o teku in vsebini razprave popoln dokaz. Kar se tiče pravne presoje stvari, se očita sklepu rekurznega sodišča zmeta, češ da ni moči smatrati toženca za to odgovornim, če je bil po njegovi ženi, v njegovi odsotnosti in proti njegovi volji poškodovan jez, kajti o kakem prednjem odobravanju tega dejanja ni govora, ker je toženec Janezu E. samo to ponovil, kar je izvedel pri okrajnem glavarstvu.

S tem pa revizija ne zadeva bistva rekurznosodnega sklepa, čegar težišče glede izreka o odgovornosti toženca za motenje posesti po njegovi ženi je to, da bi bil toženec kakor glavar družine lahko pokazal svojo voljo v dejanjih, če v resnici ni odobral motenja posesti, da pa je on stanje, povzročeno po motenju, pustil neizpremenjeno ter je še izkoriščal v prid svojega gospodarstva. Ker temu nazoru z ozirom na §-a 863 in 1016 o. d. z. ni moči odrekati zakonitosti, bilo je zavrniti revizijski rekurz.

Ž.

c) Vsebina tožbenega zahtevka pri izločitveni tožbi po §-u 37 izvrš. reda. „Res iudicata“ glede tozadevnega lastninskega vprašanja (§-a 405, 411 c. pr. r.).

Zahtevajoča upnika I. K. & dr. in A. S. sta zarubila za svoji izvršljivi terjatvi premičnine zavezanca J. M., zlasti pod tek. št. 56, 58—66, 68—71, 74 in 77, rubežnega zapisnika; tudi se je že odredila prodaja teh premičnin.

Proti izvršbi je ugovarjala zavezančeva žena M. M. trdeč, da so vse zarubljene premičnine njena last, ker jih je kupila s svojim denarjem in zase in ker jih je imela samo spravljene pri zavezancu, in zahtevala sodbo, da sta toženca dolžna pri-

poznati njeno lastnino na zarubljenih premičninah, in da se izvršba na te predmete izreka za nedopustno.

Toženca sta na sporni razpravi ugovarjala nedopustnost pravde, ker je v neki prejšnji izvršbi istih zaht. upnikov zoper istega zavezanca tožba iste tožnice — na priznanje lastnine, na nedopustnost in ustavitev izvršbe zaradi istih premičnin — bila zavrtnjena z zamudno sodbo.

Okrajno sodišče v L. je izdalo sklep: Ugovor pravomočne razsoje se zavrača in je vsak toženec dolžan plačati tožničine stroške v 14. dneh proti izvršbi.

Razlogi.

S sklepom dež. sodišča v Ljubljani z dne 27. maja 1908 Cg I 136/8-4 se je dovolila firmi I. K. & dr. za izterjanje njene izvršljive terjatve iz rzsodbe 7. maja 1908 v znesku 200 K s pripadki izvršba z rubežem premičnin zavezanca J. M.

Rubež se je opravil dne 2. junija 1908 in sicer z zaznambo v rubežnem zapisniku z dne 2. julija 1907 E 1692/7-2 (prav v nadaljevanju k zapisniku E 477/7-2) in na nadaljevanjih. Tako so bile med drugim zarubljene tudi premičnine tekoče št. 56, 58—66, 68—71, 74 in 77.

S sklepom okraj. sodišča v Ljubljani z dne 7. junija 1908 E 1439/8 se je dovolila zahtev. upniku A. S. v izterjanje izvršljive terjatve iz rzsodbe 16. maja 1908 C III 190/8-3 zoper istega zavezanca J. M. tudi izvršba z rubežem njegovih premičnin in so se dne 12. junija 1908 zarubile iste premičnine.

V obeh izvršbah se je potem določila prodaja na 23. junija 1908. Tega dne pa je vložila zavezančeva žena M. M. zoper oba navedena zahtev. upnika izločitveno tožbo C V 12/8-1. Tožbeni zahtev se je glasil tako, da sta toženca dolžna:

- a) pripoznati tožničino lastninsko pravico glede premičnin, zarubljenih v rubežnem zapisniku z dne 2. julija 1907 E 1692/7-2;
- b) izvršba se izreče za nedopustno, in toženca obsodita na povrnitev stroškov.

Ker tožnica k ustni sporni razpravi ni prišla, izrekla se je zamudna sodba z dne 8. julija 1908 C V 12/8-3, s katero se je tožbeni zahtevak zavrnil.

Ta sodba je postala pravomočna.

Prvonavedeni izvršbi pa sta se potem vsled popolnega plačila izvršljivih terjatev s sklepoma z dne 17. septembra 1908 E 1351/8-10 in 17. septembra 1908 E 1439/8-5 ustavili. —

Pozneje pa se je z (novim) sklepom deželnega sodišča v Ljubljani z dne 11. decembra 1908 Cg I 265/8-4 firmi I. K. & dr. v izterjanje izvršljive terjatve zoper zavezanca J. M. iz razzodbe 17. septembra 1908 Cg I 265/8-3 v znesku 500 K s pripadki dovolila (nova) izvršba z rubežem premičnin, ki se je potem pri okrajnem sodišču v Ljubljani opravila dne 18. decembra 1908. Zarubile so se med drugim tudi vse predmetne premičnine in sicer istočasno tudi za izvršljivo terjatev zaht. upnika A. S. zoper istega zavezanca J. M. iz razzodbe 19. septembra 1908 C III 357/8-3 v znesku 108 K 74 h s prip. vsled izvršilnega dovolila okr. sodišča v L. z dne 12. decembra 1908 E 3424/8-1. Prodajni narok se je razpisal v obeh izvršbah na 15. januarja 1909, tega dne pa je vložila tožnica M. M. proti obema zaht. upnikoma izločitveno tožbo, katere zahtevek se glasi, da sta toženca dolžna:

a) pripoznati lastninsko pravico tožnice na predmetih, v rubežnem zapisniku z dne 2. julija 1907 E 477/7-2 popisanih in zarubljenih,

b) izvršba na te predmete se izreka za nedopustno.

Oba toženca sta uveljavljala glede na sodbo z dne 8. julija 1908 št. C V 12/8-3 ugovor pravomočne razsoje, a ta je neutemeljen, če se uvažujejo nastopna dejstva.

Po §-u 411 c. pr. r. so sodbe deležne pravomočnosti samo toliko, kolikor se je razzodilo v sodbi a) o kakem v tožbi ali v protitožbi uveljavljanem zahtevku, b) ali o kakem razmerju, ki je tekom pravde postalo sporno, c) ali glede katerega se je v zmislu §-ov 236 in 259 c. pr. r. zahtevala ugotovitev njegovega obstoja ali neobstoja.

Materijalna pravomočnost obsega torej samo razzoyo o uveljavljanem in ugotavljanem zahtevku, nikakor pa ne obsega tudi predpogojev tega zahtevka ali predvprašanja, če se ni staval posebni tožadevni ugotovitveni predlog.

Tožba C V 12/8 je bila prav tako, kakor pričujoča, uporna tožba v zmislu §-a 37 izvrš. r. Smoter take tožbe pa je razzveljavljenje izvršbe, kolikor se je ž njo kršila tožnikova

pravica. Zahtevk se naj torej glasi: Izvršba na premoženje, predmete tožnikove se izreka za nedopustno.

Po §-u 405 c. pr. r. spada torej v izrek sodbe samo razsoja o nedopustnosti izvršbe. Če se vsprejme v izrek sodbe tudi razsoja o lastninski pravici, s katero utemeljuje tožnik svoj tožbeni zahtevk, tedaj ta del sodbe ne doseže pravomočnosti.

Četudi bi se bila tožnici s sodbo z dne 8. julija 1908 C V 12/8-3 lastnina na zadevnih predmetih odrekla, tedaj to vendar nima veljave za pričujočo uporno tožbo, ker je pravomočnosti deležna samo razsoja o nedopustnosti izvršbe, v tem oziru pa ni objektivne istotnosti zahtevka, ker je tam šlo za druge, že ugasle terjatve. Bilo je torej ugovor pravomočne razsoje zavrni.

V svojem rekurzu sta se pozivala toženca na podrobne izvedbe o vprašanju sodbene pravomočnosti pri Ungerju (Privatrecht II, § 132) in pri Pfaff-Krainzu (I. § 160) ter naglašala zlasti, *a)* da sta v obeh zadevah tožbena zahtevka doslovno enaka; *b)* da nastopajo v obeh tožbah iste osebe, tožnica in oba toženca; *c)* da so se v obojnih izvršbah zarubili isti predmeti; in *d)* da se izločujejo isti predmeti z istim pravnim naslovom (z lastnino, pridobljeno po kupni pogodbi). Ugotovitveni predlog o tožničini lastnini je stavljen že v tožbenem zahtevku in razsoja o domnevnem predvprašanju je vsprejeta že v izrek sodbe; merodajno je samo to, kaj je bilo za izrek sodbe predlagano, ne pa, kaj bi se smelo predlagati. Objektivna istotnost zahtevka se kaže v istotnosti njegovega predmeta, in je torej dana, če se ista pravica, ki je bila že zavrtnjena, znova ugotavlja, če torej gre v obeh pravnih zahtevkih za isto pravno razmerje (o. 26. junija 1900 št. 9032 Nowak št. 269 in Gl. U. (novi) št. 1069).

Na rekurz toženčev je izdalo c. kr. deželno sodišče v Ljubljani dne 6. marca 1909 R III 52/9 ta-le sklep:

Rekurzu se deloma ugaja in izpodbijani sklep tako predrugači, da se ugovoru pravomočne razsoje o lastninski pravici na zarubljenih predmetih ugaja, in se v tem oziru tožba zavrača; nasproti pa se izpodbijani sklep glede ugovora pravomočne razsoje o dopustnosti izvršbe potrjuje. Tožnica mora tožencema povrniti polovico rekurznih stroškov, stroški prve stopinje pa se med seboj pobotajo.

Razlogi.

Prvemu sodniku je sicer povsem pritrjevati v nazoru, da naj se uporna tožba v zmislu §-a 37 izvrš. r. obrača samo zoper dopustnost uvedene izvršbe. Toda v zakonu ni nikjer rečeno, da se ne sme z uporno tožbo zvezati tudi zahtevkov na priznanje lastninske pravice. Če se pa taka zveza zgodi, ima nasprotnik ugovor nepristojnosti, če pozvano sodišče za razsojo o lastninski pravici krajevno ali stvarno ni pristojno. Če se je pa ugovor opustil in je sodnik potem vsprejel razsojo o lastninski pravici v mejah tožbenega zahtevka v izrek sodbe, onda postane ta izrek v zmislu §-a 405 in 411 c. pr. r. deležen materialne pravomočnosti, če so dani tudi drugi predpogoji.

V pričujoči zadevi ne more biti sporno, da je dana istotnost strank in spornega predmeta, kolikor gre za zarubljene predmete. Ugotovljeno je tudi, da se je tožnici s pravomočno sodbo z dne 8. julija 1908 C V 12/8-3 lastninska pravica na teh predmetih odrekla. Dana je torej materialna pravomočnost in tožnica ni bila več upravičena, zahtevati ugotovitve svoje lastninske pravice z novo tožbo.

V tem oziru je torej rekurz utemeljen. Drugače je pa z drugim delom tožbenega zahtevka, z dopustnostjo izvršbe.

V teh slučajih je šlo v pozvani sodbi za izvršilno izterjanje čisto drugih terjatev obeh tožencev. V tem oziru torej ni dana istotnost spornega predmeta. Če je pa tudi ta izvršba zaradi vmesne sodbe o tožničini lastninski pravici dopustna ali ne, je materialno, za razsojo pravde merodajno vprašanje. V tem oziru je torej rekurz neutemeljen.

Ker je s tem ta vmesni spor za II. stopinjo rešen, je razsoditi tudi o stroških (§ 52 c. pr. r., § 78 izvrš. r.). — Uspehu spora primerna je medsebojna pobotba stroškov prve stopinje in polovična prisodba stroškov druge stopinje v prid tožencema (§-a 45¹, 50 c. pr. r., § 78 izvrš. r.).

V revizijskem rekurzu je izvajala tožnica, da je delitev tožbenega zahtevka nemožna; zahtevkov je marveč smatrati enotnim, ker gre samo za nedopustnost izvršbe, in se je samo vsled netočno sestavljenih tožb vsprejela tudi ugotovitev last-

ninske pravice, s katero se tožbeni zahtevek samo utemeljuje, v tožbeni zahtevek sam. Niti v tej, niti v prvotni pravdi C V 12/8 ni bilo povoda za ugotovitev tožničine lastninske pravice, le-ta je samo nagib za tožbo.

C. kr. vrhovno sodišče s sklepom od 6. aprila 1909 R II 96/9 rekurzu ni ugodilo in sicer pozivaje se na razloge izpodbijanega sklepa, ki jih tožnica ni ovrгла. —

Pri nadaljevani sporni razpravi dne 4. maja 1909 je tožnica sporazumno s tožencema umaknila tožbo. *M.*

d) O sporih med avtonomnim mestom in njegovimi uslužbenci glede službenega razmerja odločajo sodišča.

Bivši mestni stavbni pristav A. S. je vložil zoper mestno občino M. na Štajerskem tožbo pri okrožnem sodišču v M. s petitom: ugotavlja se, da je mestna občina sklenila s tožnikom službeno pogodbo, da ta še obstoja in da je po njej tožnik z letno plačo 2600 K nameščen za stavbnega pristava; toženka je dolžna plačati tožniku za čas od 1. oktobra 1908 naprej v plačilo dospelo plačo v znesku 1560 K s 5 % obrestmi od vsakokratnega mesečnega zneska c. exp.

Toženka je ugovarjala absolutno nepristojnost okrožnega sodišča. Le-to je izreklo, da pravzaprav ne gre za ugovor absolutne nepristojnosti, ampak za ugovor nedopustnosti pravnega pota, ter je temu ugovoru ugodilo in tožbo zavrnilo, ker je nesposobna, da se o njej izvede pravda.

Razlogi.

Odločba zavisi od tega, ali je spor o tem, je li bil odpust toženca iz službe toženke disciplinarnim potom opravičen ali ne, pravna zadeva v zmislu §-a 1 c. pr. r. To vprašanje se zanika. Službeno razmerje med tožnikom in toženko ni zasebnopravnega, ampak javnopravnega značaja. Tožnik je bil definitivno nameščen tehnični uradnik avtonomnega mesta z naslovom stavbni pristav, tak je imel stalno plačo, ne mezde, bil je po 10 letih upravičen do pokojnine in kakor občinski uradnik nedvomno pod varstvom onih določeb kazenskega prava, ki gre javnim uradnikom (§-i 68,

81, 153, 312 k. z.), kakor je imel tudi posebne obveznosti glede na določbe §-ov 101, 181 k. z. Vprašanje, če je bil zapri-sežen, ne pride kar nič v poštev. To ne gre, da bi se iz celokupnega pravnega vprašanja izločilo le vprašanje o plači; sicer pa tožnik ni navajal, kje, kdaj in s kom je službeno pogodbo sklenil, ampak je le dekret o svojem imenovanju predložil, ki baš kaže javnopravni značaj namestitve. Tožnik je bil dne 15. majnika 1908 z disciplinarnim razsodilom iz službe odpuščen. Razmotranje o tem, ali je imel tožnik praven pomoček zoper razsodilo, je brez važnosti, pa tudi nedopustno, ker sodišča ne morejo razsojati o vprašanih javnega prava. Iz tega razloga odpade tudi pretresovanje vprašanja, ali je nasprotje med §-om 45 štaj. dež. zak. od 23. decembra 1871 št. 2 iz 1872, ki ne pripušča nikakega pravnega pomočka zoper disciplinarni izrek, in pa med §-om 14. ces. odredbe od 10. marca 1860 št. 64 drž. zak., ki velja glasom § a 37 obč. štatuta radi nedostajanja posebnega določila za odpustitev občinskih uslužbencev in dopušča pritožbo. Tudi iz tega se ne da izvajati pravica sodišča, preskušati pravilnost disciplinarnega izreka.

Višje deželno sodišče v G. je tožnikovemu rekurzu ugodilo, označeni sklep spremenilo tako, da je ugovor nedopustnosti pravnega pota odbilo, in prvemu sodišču ukazalo o stvari razsojevati.

Vrhovno sodišče je to rešitev potrdilo s sklepom od 28. aprila 1909, o. št. R VI 73 9-1 iz naslednjih razlogov:

Iz §-a 37 obč. štatuta se nikakor ne da izvajati, da je smatrati občinske uradnike za enake z državnimi uradniki. V tem določilu se ustanovljajo le oni organi, ki smejo izreči disciplinarni odpust, in pa pogoji ter formalitete, ob katerih se more tak odpust izreči; tam se le sklicuje na predpise, veljavne za upravna oblastva, ter se le izreka, da so ti predpisi uporabni. Kaka prememba pravnega razmerja med občino kakor službodajalko in uradnikom kakor službojemalcem pa s tem še ni povzročena. One zakonove določbe, ki glede medsebojnih zahtevkov državnih uradnikov pa države izključujejo sodno pot iz razloga državne službe, se torej

ne dadó upotrebiti za take uradnike, ker se nanašajo izrecno le na državne uradnike, a občinski uradniki to niso. Razmerje med občino in njenimi uslužbenci je torej presoјati le po službeni pogodbi, ki jo je smatrati za zasebnopravno. Oblika, kako se namesti uslužbenca, je le posebna oblika usoglašnja volje pogodnikov. Ako se tedaj ni napravila o pogodbi listina, marveč se je namestitev izvršila z dekretom, to ne jemlje razmerju pogodbenega značaja. V dekretu se naklanja službojemalcu namestitev, z nastopom službe se podvrže uradnik določbam občinskega štatuta.

To ima seveda za posledico, da je smatrati disciplinarni izrek, ki je bil storjen v pravilni obliki, za ugotovljeno dejstvo, iz katerega bode moralo sodišče pri razsoji o tožbenem zahtevku izhajati. Meritalna presoja vsebine disciplinarnega izreka mu ne pristojata, ako se ne uveljavlja formalnih nedostatkov glede sestave organov, ki jim gre disciplinarno opravilo po štatutu in ako se ne trdi, da je kaka druga oseba glede krivde in odpusta razsoјala, kakor bi to glasom dogovora ali po zakonitih določbah, ki pridejo v poštev, moralo biti, ali ako odločba formalnim zakonovim določbam nasprotuje.

Toda s tem se zahtevku, slonečemu na službenem razmerju, še ne jemlje zasebnopravnega značaja in radi tega ostane spor o zahtevku v podsodnosti sodišč.

Dr. M. D.

Kazensko pravo.

Zakonito priznana društva so lahko predmet razžaljenja časti po §-u 496 k. z.

Okrajno sodišče G. je spoznalo Davida V. krivim, da je dne 8. avgusta 1900 »delavsko zvezo G-a« javno in pred več ljudmi z besedami »propalica G-a« psoval in s tem storil prestopok po §-u 496 k. z. Žalitev se je pripetila glasom ugotovitev sodbe med javnim zborovanjem krajne skupine v S. označenega društva. Tožbo je naperila »delavska zveza G-a«, zastopana po načelnikovem namestniku krajevne skupine S.

Deželno prizivno sodišče v C. je obtoženca po §-u 259 št. 3 k. pr. r. oprostilo, češ pod § 496 k. z. spadajo le razžaljenja oseb, ne pa razžaljenje društev.

Vrhovno kasacijsko sodišče je vsled ničnostne pritožbe generalne prokuratorure v obrambo zakona s sodbo z dne 9. marca 1910, o. št. Kr VI 58/10-4, spoznalo, da se je z navedeno sodbo prizivnega sodišča kršil zakon.

Razlogi.

Pravna zmota nazora prizivnega sodišča se jasno razvidi spričo presoje čl. V. zakona od 17. dec. 1862 št. 8 drž. zak. iz 1863. Čl. V. daje možnost, staviti žalitve po §-ih 487—491 in 496 k. z. pod javno obtožbo, ako se store napram državni ali deželni zbornici, napram javnemu oblastvu, cesarski armadi ali mornarici ali samostojnemu oddelku le-teh. Čeprav se § 492 k. z. glede varstva javnih oblastev proti žalitvam nanaša le na žalitve po §-ih 487—491 k. z., ima čl. V. glede varstva zoper žalitev po §-u 496 k. z. oblastva, prav kakor zbornice in vojaške uprave v mislih. Pri tem pa očitvidno § 496 k. z. ne ustanavlja nikakega novega dejanskega stanu; spreminja le tožbeno pravico, ko pridržuje zasledovanje določenih, po občnem k. z. kaznjivih žalitev javnemu obtožitelju. Kar pa velja glede oblastev, tudi glede ostalih varstvenih predmetov po §-u 492 k. z. ni drugače. Ni razloga, zakaj bi bila oblastva pred vsakim žaljenjem varna, dočim naj bi bila zakonito priznana društva brez zaščite napram psovanjem, ki nič manj ne jemljejo časti, nego druge žalitve.

Iz vseh določeb XII. poglavja k. z. se kaže namera, da naj se ščiti čast enako pri posamezniku, kakor tudi pri združbi več ljudi, ki se znači za priznano društvo. Zato sega zakonova skrb v tem oziru za vsakogar tako daleč, kakor daleč sega potreba zaščite. Tudi določba §-a 492 k. z., ki je v kazenskem zakoniku iz leta 1803 še ni bilo, hoče zaščito razširiti, ne utešnjevati; ustanovila je brezdvomno uporabo predpisov o razžaljenju časti glede posameznih fizičnih, kakor tudi jurističnih oseb (prim. Lützenau, II. del, št. 816 dvorni pis. dekr. od 30. decembra 1807 št. 260.609, in št. 817 dv. pis. dekr. od 9. nov. 1802 št. 25.509, str. 340—343). Da bi bila namerjala društvom dati le varstvo glede žalitev po §-ih 487—491 k. z., na to ni misliti, akoravno

pri teh §-ih ni citiran tudi § 496 k. z., ker je potreba varstva tudi glede psovanj podana, in ker se rabi v §-u 496 k. z. splošna beseda »koga«, in ta dopušča uporabo te določbe tudi glede jurističnih oseb.

Da je »delavska zveza G-a« zakonito priznano društvo, o tem se tekom celega postopanja ni pojavil nikak dvom. Torej je pa bila »zveza« upravičena, proti sebi naperjeno psovko preganjati kakor prestopok po §-u 496 k. z. *Dr. M. D.*

Izpred državnega sodišča.

Župničkim provizorima, koji su samostalno vršili dušobrižničku službu, pripada mirovina samostalnog dušobrižnika, a ne pomoćnog svećenika.

C. kr. carevinski sud, nakon javne rasprave, obdržane dne 14. januara 1910 presudio je vrhu tužbe, koju je umirovljeni dušobrižnik u Dubašnici u Istri, Pavao Milovčić podnio dne 13. septembra preko dvorskog i sudbenog odvjetnika dr. Stanislava Lapajne, proti c. kr. ministarstvu za bogoštovje i nastavu radi isplate mirovinskog zaostatka za vrijeme od 23. decembra 1895 (odnosno 1. januara 1896) do 1. februara 1908 u ukupnom iznosu od 3850 K sa 5% zateznih kamata za vrijeme od 3 godine, računajući od dana tužbe u natrag, te radi naknade sudbenih troškova, čuvši gosp. Stanislava Lapajne, dvorskog i sudbenog odvjetnika u Beču, kao zastupnika tužitelja, te gosp. dr. Franja Skaberné, c. kr. ministarskog podtajnika, kao zastupnika c. kr. ministarstva za bogoštovje i nastavu, kako slijedi:

Utruženo c. kr. ministarstvo za bogoštovje i nastavu ima da isplati tužitelju Pavlu Milovčiću u ime mirovinskih zaostatata za razmak vremena od 1. januara 1896 do 1. januara 1908 iznos od 3833 kruna 33 fil., t. j. tri tisuće osam sto tridesettri kruna i 33 filira sa 5% kamata od iznosa od 3583 K 33 fil. počamši od 20. septembra 1906 a od mjesečnih obroka povišene mirovine po 16 K 67 h, dospjelih od 1. oktobra 1906 do konca decembra 1907 uračunavši ih postepeno, te parničke troškove ustanovljene

sa 412 kruna 80 filira i to u roku od 14 dana pod prijetnjom ovrhe.

Razlozi.

Tužitelj Pavao Milovčić, imenovan dne 4. augusta 1870 župničkim kooperatorom u Dubašnici, bijaše, nakon što je župnik Nikola Ilijić 16. augusta 1887 umro, određen od biskupskog ordinarijata u Krku kao župe upravitelj župe Dubašnice, te je obnašao tu službu sve dok se nije župničko mjesto popunilo po Mihovilu Pužini, u maju odnosno junu 1895. Sa dekretom biskupskog ordinarijata u Krku od 4. maja 1895 bio je imenovan Pavao Milovčić župe upraviteljem u Puntu, te je nastupio tu službu 26. juna 1895.

Usljed boležljivosti bio je isprva 23. decembra 1895 postavljen na vlastitu molbu, za vrijeme od jedne godine, u privremeno, a potom na 23. decembra 1896 u trajno stanje mira.

Njegova kvijescentna te poslje njegova mirovinska beriva bijahu mu po §-u 6 tada u kreposti stojećeg privremenog zakona o kongruu od 19. aprila 1885 D. Z. L. br. 47 te schematu II, b) odmjereni kao pomoćnom svećeniku sa vremenom službovanja od preko 20 do 30 godina sa 275 forinti, te doznačena mu od 23. decembra 1895, odnosno 1896.

Pošto je stupio u krepost (1. oktobra 1898) definitivni zakon o kongruu od 19. septembra 1898 D. Z. L. br. 176, bijaše tužitelju uslijed njegove molbe, podnešene u godini 1901, udovoljena sa ministarskom odlukom od 23. aprila 1903, počamši od 1. maja 1903, iznimno povišena mirovina godišnjih 700 K, a na ponovnu njegovu molbu, podnešenu u oktobru 1904 povisila mu se mirovina putem milosti sa ministarskom odlukom od 31. oktobra 1904 na 800 kruna, počamši od 1. novembra 1904.

Na molbu, podnešenu od tužitelja 15. oktobra 1907 za izvanredno povišenje njegove mirovine u smislu §-a 4 zakona od 24. februara 1907, D. Z. L. br. 56 bijaše mu sa ministarskom odlukom od 8. januara 1908 iznimno povišena mirovina na godišnjih 1000 K, počamši od 1. januara 1908, a to pošto mu je molba od jula 1906 za dopitanje mirovine kao samostalnom dušobrižniku, nakon preduzetih izvida, sa ministarskom odlukom od 16. aprila 1907, br. 11.841 bila odbivena.

Pošto sada tužitelj, počamši od 1. januara 1908 prima mirovinu od 1000 K, to jest u onoj visini, koja bi prema schematu II k zakonu od 19. septembra 1898 D. Z. L. br. 176 odgovarala mirovini samostalnog dušobrižnika sa kongruom od 600 forinti kod službovanja od preko 20 do 30 godina, to tužitelj zahtjeva predležecom tužbom razliku između onih iznosa, koje je on zbilja primio, te iznosa na koje je imao pravo, ako se uzme u obzir njegova samostalna dušobrižnička služba, i to prema pojedinim vremenskim razmacima, u iznosu koga je on ukupno uračunao sa 3850 K (a u enuncijaciji presude ispravljenog na 3833 K 33 h) sa 5% zateznih kamata za vrijeme od tri godine, računajući od dana tužbe u natrag te naknadu parničkih troškova.

Sud morao je priznati tu tražnju kao opravdanu te je istoj sa ograničenjem, koje će se kasnije spomenuti, i udovoljio.

Jer riješenje predležecog slučaja ovisi o tome, da li se tužitelj za vrijeme, kad je u decembru 1895 bio postavljen u privremeno a potom u decembru 1896 u trajno stanje mira, imao smatrati po tada u kreposti stojećem zakonu od 23. marča 1885, D. Z. L. br. 47, § 6 i schematu II kao što i po § u 17, stavka 2 naredbe provedenja od 2. jula 1885, D. Z. L. br. 99 te po zakonu od 19. septembra 1898 D. Z. L. br. 176, § 13 i schematu II, zakonu koji je stupio u krepost 1. oktobra 1898, kao što i po §-u 16, stavka 3 naredbe provedenja od 16. novembra 1898 D. Z. L. br. 205 kao samostalni dušobrižnik te da li se imalo postupati s njime kao takvim a ne kao pomoćnim svećenikom, ili pak ne.

U prvom slučaju je zahtjev opravdan, dok u potonjem nije.

Tužitelj Pavao Milovčić, nakon što je skoro osam godina (od 17. augusta 1887 do maja odnosno junija 1895) upravljao župom u Dubašnici, bijaše imenovan od biskupskog ordinarijata u Krku 4. maja 1895 župe upraviteljem u Puntu, te je nastupio tu službu 26. juna 1895.

U tom svojstvu stupio je isti pol godine kasnije (23. decembra 1895) isprva u privremeno a godinu kasnije u trajno stanje mira.

Po §-u 1, stavka 2 zakona od 19. aprila 1885 D. Z. L. br. 47 imaju se razumjevati pod izrazom samostalni dušobrižnici svi oni duhovnici, koji na temelju kanonskog opredjeljenja sa strane diocezanskog biskupa imaju pravo i dužnost da u stanovitoj crkvenoj obćini vrše dušobrižništvo, ili su inače od diocezanskog

biskupa ovlaštenu da vrše samostalno dušobrižničku službu, kao mjestni kapelani, župnički vikari itd. Pod izrazom pomoćnih svećenika treba razumjevati one duhovnike, koji su dodijeljeni od diocezanskog biskupa samostalnim dušobrižnicima, da ih potpomagaju u vršenju dušobrižničke službe.

§ 5 zakona sadržaje jošte specijalnih ustanova o berivima ispražnjenih mjesta, a § 1, stavka 2 naredbe o provedbi od 2. jula 1885 D. Z. L. br. 99 ustanovljuje, da treba smatrati kao samostalne dušobrižnike samo one kuratne duhovnike, koji su namješteni kod župe, osnovane državnim odobrenjem, sa vlastitom jurisdikcijom.

I druga stavka §-a 1 zakona od 19. septembra 1898 D. Z. L. br. 176 sadržaje u pogledu samostalnih dušobrižnika doslovno istoglaseću ustanovu, kao i druga stavka §-a 1 zakona od 19. aprila 1885, D. Z. L. br. 47, sa konačnom izrekom »u koliko je u jednom ili drugom slučaju stanovita župa priznata sa strane države kao samostalna«, te § 10 tog zakona uređuje takodjer beriva provizora ispražnjenih mjesta.

Niti § 6 te ovamo pripadajući schema II zakona od 19. aprila 1885 D. Z. L. br. 47, a niti § 13 te ovamo pripadajući schema II zakona od 19. septembra 1898 D. Z. L. br. 176 zahtjevaju, kod svećenika, koji su bez svoje krivnje postali nesposobni za službu, za odmjerenje mirovine kao samostalnog dušobrižnika, da je isti, svećenik držao samostalnu župu definitivno; lih odatle, da tužitelj samostalnim župama Dubašnica i Punat nije upravljao definitivno, nego samo kao upravitelj privremeno, ne može se svadjeti, da je bio samo pomoćni svećenik te u pomenutim zakonima v kongruu nema uporišta za nazor, da provizore ispražnjenih mjesta bez obzira, na koji način im biva od diocezanskog biskupa podijeljeno ovlaštenje za dušobrižništvo, valja smatrati uvijek kao pomoćne svećenike. Činjenica, da tužitelj i kao upravitelj župe Dubašnica i kao one u Puntu nije podnašao fasiju nego interkalarne račune, te da nije primao kongruu samostalnog dušobrižnika, nego samo plaću provizora (po §-u 5 zakona od 19. aprila 1885 D. Z. L. br. 47), takodjer je bez važnosti, jer zakon o kongruu za priznanje mirovine samostalnog dušobrižnika (u §-u 6 zakona od 19. septembra 1898 D. Z. L. br. 176 te u pripadajućem schematu II) podnipošto ne zahtjeva, da je deficijent imao primati kongruu

samostalnog dušobrižnika, nego samo, da je samostalan dušobrižnik bio.

U tom posljednjem pogledu predleži ali u pogledu tužitelja Pavla Milovčića slijedeće.

Glásom potvrde biskupskog ordinarijata u Krku od 15. januara 1907, br. 120, bijaše, nakon što je 16. augusta 1887 župnik Don Nikola Ilijić umro, tadanjem kooperatoru u Dubašnici Pavlu Milovčiću povjereno ustmeno od tadanjeg, sada pokojnog diocezanskog biskupa Fr. A. Feretića dušobrižništvo u Dubašnici sa svim ovlaštenjima samostalnog dušobrižnika ili župnika, bez da je dobio pismeni dekret imenovanja. Isti je imao u osobi Franje Žica, Tome Božovića, Antona Ragusina i Ivana Trinajstića pomoćne svećenike te je bio isključivo od dekana i od diocezanskog biskupa ovisan.

Kao samostalni dušobrižnik upravljao je župom Dubašnicom do 9. juna 1895, prema tome i nakon smrti biskupa Feretića te i pod biskupskom vlasti sada već takodjer pokojnog Andrije M. Sterka.

Obzirom na to ne može se dakle nikako dvojiti da je tužitelj za vrijeme uprave župe Dubašnica, koja je uprava trajala skoro osam godina, bio u smislu §-a 1, stavka 2 privremenog zakona o kongruu od 19. aprila 1885 D. Z. L. br. 47 te druge stavke §-a 1 definitivnog zakona o kongruu od 19. septembra 1898 Z. D. L. br. 176 samostalni dušobrižnik.

To posljednje svojstvo nije ni tada izgubio, kad je bio imenovan župe upraviteljem u Puntu.

Jer biskupski dekret imenovanja od 4. maja 1895 br. 544 glasi, da je Pavao Milovčić, župe upravitelj u Dubašnici uslijed imenovanja Don Mihovila Pužine dubašničkim župnikom, bio imenovan župe upraviteljem u Puntu, u koju mu se svrhu podijeljuje sva običajna ovlaštenja e da može sa uspjehom obavljati svoju svetu službu.

Poimence pak potvrđuje se još u noti biskupskog ordinarijata u Krku od 28. augusta br. 1640 na namjestništvo u Trstu, da je Pavao Milovčić upravljao župom u Puntu od 26. juna 1895 do 23. decembra 1895, u kojem je svojstvu dobio 24. decembra privremeno, a tačno godinu dana kasnije konačno umirovljenje, da je naravno kao župnički upravitelj obavljao dušobrižničku

službu samostalno, ovisan jedino o dekanu u Krku te o podpisanom biskupu, te podpomagan od jednog kapelana.

Prema tome bio je tužitelj i u svom svojstvu kao upravitelj župe u Puntu samostalan dušobrižnik (u smislu zakona o kongruui od 19. aprila 1885 D. Z. L. br. 47, § 1, stavka 2 te § 1, stavka 2 naredbe provedenja od 2. jula 1885, D. Z. L. br. 99) te se imao kao takav smatrati kod njegovog privremenog i slijedećeg trajnog umirovljenja.

U tom svojstvu pripadala mu je po schematu II *a*) k §u- 6 zakona od 19. aprila 1885 mirovina od godišnjih 400 for. a od 1. oktobra 1908 po schematu II *a*) k §-u 13 zakona od 19. septembra 1898 D. Z. L. br. 176, od godišnjih 500 for.

Pošto je istome tek sa ministarskom odlukom od 8. januara 1908, br. 53.584 udovoljena bila počamši od 1. januara 1908 povišena mirovina od 1000 K, to on ima opravdan zahtjev da mu se izda za vrijeme od 1. januara 1896 do 1. januara 1908, dakle za vrijeme od 12 godina, razlika izmedju mirovine samostalnog dušobrižnika te mirovine pomoćnog svećenika.

Ta razlika iznaša:

<i>a</i>) za vrijeme od 1. januara 1896 do 1. oktobra 1898, kojim je danom stupio u krepost zakon od 19. septembra 1898 (400 for. prama 275 for.)	687 K 50 fil.
<i>b</i>) za vrijeme od 1. oktobra 1898 do 1. maja 1903 (kojim mu se danom povisila penzija na 700 K, 1000 K prama 500 K.)	2062 „ 50 „
<i>c</i>) za vrijeme od 1. maja 1903 do 1. novembra 1904 (dan kad se povisila penzija na 800 krana, prama 700 K.)	450 „ — „
i <i>d</i>) za vrijeme od 1. nov. 1904 do 1. januara 1908 (1000 K prama 800 K.)	633 „ 33 „
ukupno	<u>3833 K 33 fil.</u>

koji je iznos tužitelju priznat bio.

Razlika izmedju tog iznosa te iznosa od 3850 K, što no se u tužbi zahtjeva, temelji se na tom, da je tužitelj računao razliku pod *d*) do 1. februara 1908, dočim mu je mirovina 1000 krana, — povišena istom 8. januara 1908 — bila doznačena već od 1. januara 1908 dalje, što sačinjava, računajući razliku koja bi od 200 K odpadala na jedan mjesec, iznos od 16 K 67 h.

5 % kamate zatražile su se od svekolikog utuženog iznosa od 3850 K za tri godine računajući od dana dostave tužbe u natrag, to jest od 20. septembra 1906, pošto je dostava tužbe na ministarstvo uslijedila 20. septembra 1909.

Na od utuženog, odnosno prisudjenog iznosa bijaše dospio na 20. septembra 1906 samo iznos od 3583 K 33 fil. te se dakle moglo prisuditi kamate za vrijeme od tri godine, računajući od dostave tužbe u natrag, samo od tog iznosa.

Za vrijeme od 1. oktobra 1906 do konca decembra 1907 (15 mjeseci sa ukupno 250 K) uslijedilo je naprotiv priznanje kamata od dana dospelosti pojedinih mjesečnih obroka mirovinske razlike, iznašajućih svaki 16 K 76 fil.

Pošto je tužitelj gotovo potpunoma pobjedio, imali su mu se na temelju §-a 34 zakona 18. aprila 1869 D. Z. L. br. 44 i §-a 41 G. v P. priznati takodjer i parnički troškovi (Beč, dne 14. januara 1910).

Dr. Stanko Lapajne.

Književna poročila.

Zbirka avstrijskih zakonov v slovenskem jeziku. VI. zvezek. Predpisi o nespornih pravnih stvareh. Uredil dr. Edvard Volčič, c. kr. dež. sod. svetnik v Rudolfovem. — V Ljubljani 1910. Izdalo in založilo društvo »Pravnik«. Natisnil A. Slatnar v Kamniku.

S to sedaj izišlo knjigo smo storili lep korak naprej. Domačemu pravniku že dobro dene, da ima konečno v rokah zakone v jeziku, v katerem jih sleherni dan upotreblja, v katerem se jih pa nikdar učil ni. Ta zbirka, obsegajoča — da se na kratko izrazimo — notarski red, zapuščinski patent in predpise o sodnih depozitih, pa je vrhu tega tako urejena ter opremljena z odločbami vrhovnega, odnosno upravnega sodišča, da je popoln pripomoček za vsakdanjo rabo praktika in da se vseskozi lahko meri z dotično nemško izdajo v Manz'ovi zbirki. Tudi vnanja oblika je odlična in tisek je, če nas oko ne moti, celo lepši in prikupljivejši, nego je bil v nekaterih prejšnjih zvezkih te zbirke.

Zvezek sestoja pravzaprav iz treh samostojnih oddelkov, ki so vsak zase paginirani (162 strani, odnosno 359 in 119) in imajo vsak svoj predgovor urednika drja. Volčiča. Lahko se tudi vsak posebej kupi. Končno je imel tudi g. urednik pri vsakem oddelku (zvezku) svoje sodelavce. Pri I. (notarski red in drugi tozadevni zakoni itd. z odločbami) sta mu pomagala

gg. L. Baš, predsednik notarske zbornice v Celju, in dr. A. Kuhar, notar v Trebnjem. Za II. oddelek (nesporni postopnik po ces. patentu od 9. avgusta 1854 in drugi predpisi o nespornih stvareh) je gospod sodnik Jurij Gregorec priredil poleg družega čisto z nova slovenski prevod zapuščin-skega patenta in mu dodal večino vrhovnosodnih odločeb, dočim so pri priredbi ostalega obsežnega gradiva pomagali nekateri mlajši pravniki, v jezikovnem pogledu pa prof. D. Majcen. III. oddelek (predpisi o sodnih depozitih z odločbami) pa je, soditi po predgovoru, največ trud g. urednika samega, ki je moral predpise pred l. 1870, vzlasti pa temeljni ukaz pravosod. in fin. ministra od 16. novembra 1850, drž. zak. št. 448 prevesti čisto na novo. Če se premotri celokupni zvezek, mora se priznati, da je bilo treba zanj mnogo nelahkega, ker podrobnega in preudarnega dela, in naravnost čuditi se je vztrajnosti in požrtvovalnosti g. deželnosodnega svétnika drja. Volčiča, ki je na ta način v štirih letih priredil kar štiri obsežne knjige in pri tem imel še vse skrbi z neprijetno manipulacijo.

Pričujoča knjiga ustreza povsem svojim stvarnim namenom. Vsak oddelek ima tudi svoje stvarno kazalo v slovenskem in hrvatskem jeziku. Odlični hrvatski »Mjesecnik« priobčil je v št. 8. in 9. o vsem jako laskavo oceno, katero zaključuje z naslednjimi značilnimi besedami: »Po našem bi mnijenju trebali, da se ovom sbirkom avstrijskih zakona služe i svi hrvatski pravnici, najpače oni u Austriji, pošto i onako svoje nemaju, a autor im je omogućio uporabu, navevši sve hrvatske izraze, koji se bitno razlikuju od slovenskih. Kad i ne bi bilo medju nama onako živog saobraštaja, kakav doista jest, već činjenica, što smo jedan narod, mora da nas nuka, da naučimo pravne izraze jednoga i drugoga dijela naroda, da uzmognemo lahkoćom rabiti svaku našu pravnu knjigu, a ne posizati za njemačkom ili talijan-skom i ondje, gdje imamo svoju, samo pisanu drugim narječjem.«

Upajmo-torej, da ta knjiga ne bo obležala v zalogi, marveč prišla povsod, kamor spada, v rabo, kakor zasluži.

Alfred Amschl: Beiträge zur Anwendung des Strafverfahrens. Zweites Heft. Mit einem Anhang: Beispiele von Fragen an die Geschworenen. Wien, Manz, 1910.

Za prvim zvezkom »Doneskov h kazenskemu postopanju« z dodatkom obrazcev za obtožnice prišel je čez nekaj nad 10 let gori naznačeni drugi zvezek. V obeh je pisatelj zbral svojo duševno deco, mnogobrojne, prilično napisane članke iz raznih strokovnih listov, v celoto. Na videz so ti članki izišli iz vsakočasne potrebe; ali v skupnosti in obsežnosti se smeta oba zvezka skupaj ponašati kakor zbornik, ki mu ga temeljitejšega iz časa zadnjih 20 let ni, vsaj za praktika ne! Ni, da bi poudarjal, kako hrepeni vsak praktik, osobito sodnik, ki nima toliko časa, da bi prav vsak preporen slučaj na podlagi sistemov in komentarjev pa odločeb kasacijskega dvora preštudiral, po taki knjigi, ki ne podaje samo raznih mnenj pisateljev in odločeb, osobito novejše dobe, ampak jih tudi vzame do dobra v pretres in loči pleve od klenega zrna! In to najde praktik v teh »doneskih« skoraj za vse panoge kazenskopravnega prava. Da pisatelj razpolaga z najte-

meljitejšim znanjem cele dosedanje literature, o tem priča bogati kritični aparat pod črto, nebroj citatov med vrstami. Še prav posebno pa je poudarjati, kar je pač za praktika najvažnejše: Pisatelj posveti v vse koticke obravnavanega predmeta, pa ne pusti nobenega vprašanja nerešene in to v tako gladki in jasni besedi, da se najtežja mesta z lahkoto čitajo in razumevajo. Marsikateri zaključek, do katerega pride, se sicer tu in tam s prakso drugod, kjer pisatelj s svojo osebnostjo ni vplival na njen razvoj, ne sklada. Ta namen pa baš predgovor k drugemu zvezku poudarja: Praksa naj se ne »zaprovincijalizira«, kazensko postopanje bodi vseskozi in vsepovsod kar najbolj enotno, enakolično. Zato pa bi bilo želeti, da se praksa oprime docela Amschlovih »doneskov« tako, kakor zaslužijo! To velja tudi še prav posebno glede obrazcev, bodisi k obtožnicam, bodisi k vprašanjem na porotnike. Prve kakor druge diči predvsem kratkost in jasnost, ne da bi se s tem od zakonovih zahtev oddaljile. Treba bi bilo na prevod teh obrazcev v slovenščino misliti, kajti le na ta način bi se prišlo v okom preteči nevarnosti, da pojde praksa ob prevajanju Amschlovih obrazcev ne samo v besedah, ampak tudi v bistvenih vprašanjih — daleč vsaksebi.

Dr. M. D.

Kaznivi čini zoper čast po avstrijskem predosnutku kazenskega zakona. Hrvatski »Mjesečnik« objavlja v št. 6.—9. to razpravo po predavanju, katero je imel g. okr. sodnik dr. Mohorič v društvu »Pravnik« dne 25. februarja in 3. marca t. l.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1910.

— (Kronika društva »Pravnika.«) Gosp. sodni predstojnik Fr. Regally v Radovljici je sedaj nastopil šestmesečni dopust, ki se mu je dovolil, da priredi novo slovensko izdajo obč. drž. zakonika. Glej vest v »Slov. Pravniku« za majnik 1910 str. 195.

(K ravnopravnosti.) Resolucija zastran izvršitve §-a 27 statuta vrhovnega sodišča za slovenske pravde, ki je bila sprejeta, kakor smo poročali v zadnji številki »Slov. Pravnika na strani 191., v budgetnem odseku poslanske zbornice, je bila sklenjena tudi v zbornici dne 5. pr. m.

— (Corrigendum.) Na strani 192 letošnjega letnika čitaj v »obsegu mandatacije po §-u 111 jur. norme« v 5. vrsti namesto »drugemu« — »in o-zemskemu« sodišču.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26. oz. 22.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri njem in pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni z obširnimi slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, nad 900 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1909 K 1·20.

Odvetniška tarifa od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvat. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 1·80.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —·80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —·80.

Zakoni o javnih knjigah, I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 3·20.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 3·20.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokovnici K —·60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —·40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipotečnih terjatev, à K —·80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —·80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —·20.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 3·60.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljavanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —·40.

Tabela o zemljišničkoj biljegovini, à K —·80.

Jezikovna naredba za Dalmaciju od 26. aprila god. 1909, à K —·08.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvatski članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon, uredil dr. J. Kavčič, vez. K 5·60.

Kazenskopravni red (postupnik), dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) uredil Iv. Kavčnik, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zvezek).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštnine v gotovini ali v poštnih znamkah.